

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

**RAZVOJ KREATIVNOSTI KROZ IZVANNASTAVNE
AKTIVNOSTI UČENIKA**
DIPLOMSKI RAD

Mirela Tvarog

Zagreb, 2016.

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za pedagogiju

Razvoj kreativnosti kroz izvannastavne aktivnosti učenika

Diplomski rad

Mirela Tvarog

dr. sc. Vlatko Previšić, red. prof.

Zagreb, 2016.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Teorijski dio.....	3
2.1. Kreativnost.....	3
2.1.1. Što je kreativnost?	3
2.1.2. Povijesni pregled shvaćanja kreativnosti	6
2.1.3. Teorijski pristupi kreativnosti	9
2.1.4. Kreativnost i/ili stvaralaštvo.....	12
2.1.5. Razvoj i poticanje kreativnosti.....	13
2.2. Izvannastavne aktivnosti.....	17
2.2.1. Slobodno vrijeme	17
2.2.2. Uvođenje izvannastavnih aktivnosti u formalni sustav odgoja i obrazovanja ...	18
2.2.3. Značajke izvannastavnih aktivnosti	19
2.2.4. Stvaralaštvo i umjetničko područje u odgoju i obrazovanju	22
3. Empirijski dio	24
3.1. Metodologija istraživanja	24
3.2. Transkripti snimki intervjua.....	25
3.3. Interpretacija rezultata	52
4. Zaključak	55
5. Literatura	57
6. Prilozi	61

Razvoj kreativnosti kroz izvannastavne aktivnosti učenika

Sažetak

Rad se bavi problemom razvoja i poticanja kreativnosti u izvannastavnim aktivnostima učenika s naglaskom istraživanja na umjetničkom području. Nakon uvida u postojeću literaturu i teorijske rasprave o problemima koji se javljaju u području kreativnosti i/ili stvaralaštva te slobodnog vremena i izvannastavnih aktivnosti, kroz intervju s učenicama osnovne škole uključenim u izvannastavnu aktivnost s umjetničkog područja (dramska grupa), dolazi se do njihova mišljenja o tome što je to kreativnost, kako je one doživljavaju unutar, a kako izvan redovne nastave, što smatraju prednostima, što nedostacima i na kakve probleme nailaze u bavljenju tom aktivnošću, kakvu ideju imaju o stavovima okoline o kreativnom području i kvaliteti podrške u njegovom razvoju te kakve planove imaju za bavljenje kreativnim aktivnostima u budućnosti. Iz dobivenih se odgovora može zaključiti kako su učenici svjesni da sami i u suradnji s nastavnicima voditeljima aktivnosti moraju aktivno raditi na razvoju i njegovanju vlastite kreativnosti.

Ključne riječi: kreativnost, stvaralaštvo, slobodno vrijeme, izvannastavne aktivnosti, umjetničko područje

The development of creativity through students' extracurricular activities

Abstract

This paper is trying to examine the problem of development and encouragement of students' creativity through extracurricular activities with artistic area being emphasized in the empiric part of the paper. After the insight into the available literature and theoretical argument about the problems of creativity area, students' free time and extracurricular activities, through the interview with students of elementary school that attend creativity related extracurricular activities, I came to knowledge of their opinion what creativity is, how do they experience it within regular classes, what do they think the advantages and flaws of these kind of activities are, what kind of problems do they come across with, what do they think about the attitude of their environment on this subject, the quality of support they are getting and, finally, what are their plans about attending such activities in the future. From given answers, it can be concluded that students are aware that they alone and in collaboration with their teachers need to work actively on developing and nourishment of their creativity.

Key words: creativity, creation, free time, extracurricular activities, arts

1. Uvod

O suvremenoj se školi govori kao o mjestu koje učenike priprema za aktivan rad i sudjelovanje u životu društvene zajednice. Škola je „stvaralačka i suradnička zajednica stvorena po mjeri učenika, s ciljem poticanja samoaktualizacije, slobode izražavanja, fleksibilnosti i originalnosti“ te „...promiče poticanje slobodnog i stvaralačkog mišljenja gdje su nove, neobične i originalne ideje i inovacije i više nego poželjne“ (Koludrović, Reić Ercegovac, 2010, prema Previšić, 1999, Glasser, 1994, Stoll i Fink, 2000, Craft, 2003, Jurić, 2007). No, nitko ne može osporiti kritiku prema kojoj suvremena škola, unatoč naporima da bude moderna, humanistička, otvorena i kreativna, s učenikom u središtu odgoja i obrazovanja, to postaje samo na deklarativnoj razini. U praksi i dalje često potiče akumulaciju činjenica, reprodukciju sadržaja i enciklopedijskih znanja i to posebno iz onih predmeta iz kojih se viši akademski uspjeh iz raznih razloga smatra vrijednijim od drugih. Tradicionalno nasljeđe škola u kojima su umjetnički predmeti često zapostavljeni i smatrani manje važnima i danas ima utjecaj na mišljenja nastavnika, ali i učenika. Danas se to vidi u cilju škole da odgaja i obrazuje pojedince koji će, s usvojenim kompetencijama, biti konkurentni na svjetskom tržištu rada. Učenici uče ono što će biti testirano, okreću se znanjima iz onih zanimanja za kojima raste potražnja, dok znanja iz ostalih područja zanemaruju, najčešće proporcionalno s vertikalnim „hodom“ kroz sustav obrazovanja, osim ako nisu posebno zainteresirani za neko umjetničko područje. Rašireno je vjerovanje kako obrazovanjem i odrastanjem ne postajemo više, već sve manje kreativni. Iako se među poželjnim kompetencijama često navode inovativnost, stvaralaštvo, rješavanje problema, razvoj kritičkoga mišljenja i sl. (Nacionalni okvirni kurikulum, 2014), rijetko ih se u praksi povezuje s umjetničkim predmetima. No, želi li škola stvarno odgajati i obrazovati kreativne pojedince te pridonositi njihovu osobnom razvoju, potrebno je više pozornosti posvetiti umjetničkom području.

Razvoj kreativnosti zadaća je škole, nastave i nastavnika, no to često ostaje nedorečeno zato što je pojam „kreativnost“ teško precizno odrediti. Prvi se dio ovog rada oslanja se na znanstvene i stručne radove s područja kreativnosti, a njihovim iščitavanjem moguće je zaključiti kako svaki, ovisno o pristupu kojem je sklon, nudi svoju definiciju

kreativnosti. No, gotovo je svima zajedničko to da se pojam kreativnost opisuje kao proces stvaranja nečeg novog, originalnog, vrijednog i korisnog. Danas je to prvenstveno pojam koji se veže uz psihologiju, no dio je ličnosti koji utječe na sve segmente života te ga je nužno proučavati i sa stajališta pedagogije kao znanosti koja se bavi odgojem i obrazovanjem čovjeka čitavoga njegovog života. Kreativnost je kao urođeni potencijal u svakome potrebno poticati i razvijati. Bognar (2012) kaže i kako su kreativni pojedinci značajan činitelj društvenog razvoja i njegova opstanka pa društvo koje koči kreativnost mlade generacije radi na vlastitom propadanju. Stoga i škola mora preuzeti obavezu poticanja i razvoja kreativnosti. No, obilježja suvremenog školskog sustava, poput birokratizirane obrazovne politike, frontalnog načina poučavanja, represivnog pristupa učenju, hladnih odnosa subjekata nastave, naredbi, propisa, sputavanja divergentnog mišljenja i strogog ocjenjivanja, ne samo da stvaraju nepogodnu klimu za iskazivanje kreativnosti, već i sprječavaju njen daljnji razvoj (Previšić, 1987). Problem nedostaka vremena i posvećenosti kreativnosti učenika u redovnoj nastavi pokušava se prevladati kroz organizaciju izvannastavnih aktivnosti u koje se učenici uključuju prema svojim željama i potrebama. Svaki je pojedinac potencijalni stvaralac, a želju za stvaranjem i potrebu za bavljenjem umjetnošću učenici zadovoljavaju kroz uključivanje u rad kreativno orijentiranih izvannastavnih aktivnosti. Samostalnim odabirom kreativne izvannastavne aktivnosti učenici, u suradnji s nastavnicima - voditeljima aktivnosti, rade na razvoju vlastite kreativne ličnosti. Upravo se stoga drugi dio rada bavi istraživanjem mogućnosti razvoja kreativnosti kroz umjetničke izvannastavne aktivnosti. Cilj je istraživanja saznati kakvu ideju o kreativnosti učenici imaju, koliko su svjesni vlastite kreativnosti, na koji način i koliko rade na njezinu razvoju te kakva razmatranja imaju o tome je li i koliko njihova nastavna i izvannastavna okolina osjetljiva za pojavu i poticanje kreativnosti. Ovim radom žele se potvrditi teorijske rasprave o nedovoljnoj posvećenosti području kreativnosti u umjetnosti, a dobiveni bi zaključci mogli poslužiti kao pokazatelj potrebe i želje učenika za većim mogućnostima iskazivanja kreativnih osobina ličnosti u redovnoj nastavi, a posebno u izvannastavnim aktivnostima s obzirom da ih biraju iz vlastitih interesa.

2. Teorijski dio

2.1. Kreativnost

2.1.1. Što je kreativnost?

Kreativnost (lat. creare - stvoriti) je pojava koja nije univerzalno i precizno određena (Sekulić-Majurec, 1997; Previšić, 2006). Zbog njene složenosti postoji mnoštvo definicija koje se razlikuju od autora do autora, s većim ili manjim razlikama. 1955. godine Barron je ponudio najrašireniju i najprihvaćeniju definiciju kreativnosti kao procesa stvaranja nečeg novog i korisnog. Kritičari te definicije ističu kako je preopćenita jer ne omogućava precizno razlikovanje onog što jest i što nije kreativno. Parkhurst (1999) je preuzeo definiciju kreativnosti kao procesa koji završava nečim novim i korisnim te je nadodao kako je to osobina ili sposobnost rješavanja dosad neriješenih problema, pronalazak novih rješenja za već riješene probleme, razvoj originalnih i, barem subjektu, novih produkata (Batey, Furnham, 2006).

Kreativnošću se prvestveno bavi psihologija. U kognitivnoj se psihologiji ona definira kao proces koji vodi novim i prikladnim rezultatima, ili preciznije, kao mentalni proces koji uključuje produkciju novih ideja ili povezivanje postojećih ideja na nov način (Sternberg, 2005). Da je to mentalni proces stvaranja novih ideja, rješenja i produkata ili povezivanje starih na nov i neobičan način, kaže i Previšić (1987), a slično kreativnost određuje i Ozimec koji u svojoj definiciji koristi i pojam stvaralaštvo: „Pod kreativnošću podrazumijevamo takvo stvaralaštvo kojim se stvara nešto novo, drugačije od dotadašnjeg, koje uključuje rješavanje problema na svoj način, otkrivanje do tada nepoznatog.“ (Somolanji, Bognar, 2008, 88). Pri pokušajima definiranja kreativnosti, pažnja se pridaje krajnjem produktu procesa, odnosno novom otkriću, što Stevanović uzima kao bitnim obilježjem svakog procesa kreativnosti (Previšić, 1987). Tako se u Hrvatskoj enciklopediji navodi kako je kreativnost sposobnost stvaranja novog, jedinstvenog rješenja, ideje ili proizvoda ili povezivanje postojećih ideja na takav način da krajnji produkt bude statistički vrijedan, da u postojećoj kulturi ima određenu vrijednost te da se smatra korisnim i

upotrebljivim u području u kojem je nastao. Možda ne postoji jedinstvena definicija kreativnosti, no većina se autora slaže da je to stvaranje nečega što je novo, originalno i vrijedno (Arar, Rački, 2003), što izaziva iznenađenje, nije stereotipno te je nastalo izvan uobičajenih obrazaca razmišljanja (Ljubotina, Juničić, Vlahović-Štetić, 2015; prema Barron, 1988, Sternberg, 2005). Guilford i Lowenfeld (1958) postavili su osam kriterija po kojima se prepoznaje kreativnost: osjetljivost za probleme, očuvanje stanja prijemčivosti za ideje, pokretljivost u reakcijama na vanjske podražaje, originalnost, sposobnost preoblikovanja, sposobnost analize i apstrakcije, sinteza i koherentna organizacija (Supek, 1987).

Prema tradicionalnoj psihologiji kreativnost čine originalnost i funkcionalnost. Osoba je smatrana kreativnom kada osmisli nešto što prije nije postojalo te prema određenim kriterijima mora biti korisno, funkcionalno. No, postoji različito određenje takvih kriterija u različitim situacijama, te iz toga proizlazi postojanje dvije vrste kreativnosti: tzv. malo „k“ kreativnost pod kojom se podrazumijeva svakodnevno rješavanje problema i sposobnost prilagodbe promjeni. Druga vrsta je tzv. veliko „K“ Kreativnost pod kojom se podrazumijeva smišljanje ideja ili rješenje problema koje ima veći utjecaj na ostatak čovječanstva (Kersting, 2003). Produkt takve kreativnosti moraju obilježavati kvaliteta, važnost i povijest stvaranja. U slučaju izostanka jednog od ovih obilježja, moguće je da javnost ideju/produkt neće smatrati kreativnim. No, ne postoji općevažeci standard za kreativnost (Arar, Rački, 2003).

Prema Rhodesovoj teoriji, kreativnost se treba promatrati kroz četiri komponente: ličnost, proces, produkt i sposobnost uvjeravanja (Arar, Rački, 2003; Batey, Furnham, 2006). Istraživanja prve komponente usmjerena su na proučavanje općih i specifičnih karakteristika ličnosti, intelektualnih sposobnosti, znanja i stilova mišljenja, motivacije i socijalnog statusa koji su svojstveni kreativnoj osobi. Istraživači se slažu kako kreativne osobe imaju neke zajedničke osobine koje nekreativnima nisu svojstvene. Rosandić (1997) navodi sljedeća zajednička obilježja: samostalnost, spontanost, prirodnost, originalnost i osobnost. Carsson (1999) kaže je kreativnim ličnostima zajednička otvorenost iskustvima, sposobnost razmišljanja koje ide protiv logike, osjetljivost, ustrajnost, pronalaženje reda u kaosu, često postavljanje pitanja „Zašto?“, relativna odsutnost represije ili supresije,

tolerancija na dvosmislenost i spremnost za rasti i razvoj (Arar, Rački, 2003). Kreativne ličnosti otvorene su novim doživljajima i iskustvima i imaju sposobnosti njihova preoblikovanja i povezivanja s već poznatim. Opća definicija kreativnosti otvorila je i mogućnost određivanja posebnih osobina kreativnog pojedinca koje se očituju u određenom području stvaralaštva. Stvaralac u umjetničkom području po nekim se svojim osobinama razlikuje od stvaraoca u znanstvenom području. Pri određivanju karakteristika stvaralačke ličnosti mlađih osoba ističu se osobine poput spontanosti, naivnosti i začuđenosti po čemu se razlikuju od odrasle stvaralačke ličnosti (Rosandić, 1997). Za razliku od psihometrijskog pristupa, pobornici humanističkog pristupa koncentrirali su se na istraživanje kreativnosti unutar okvira osobne motivacije pojedinca. Druga komponenta odnosi se na različite procese mišljenja¹ koji se nalaze u osnovi kreativnog ponašanja. Istraživači ovog područja žele precizno opisati na koja se to kognitivna i bihevioralna „sredstva“ koriste za dolazak do konačnog rezultata (Batey, Furnham, 2006). Treća komponenta podrazumijeva utvrđivanje kriterija prema kojima je rezultat kreativnog procesa prosuđen kreativnim. Ti rezultati javljaju se u mnogo oblika. Mogu biti opipljivi i trajni produkti ili zamisli, ideje, nove teorije, različita postignuća i slično. Kao najčešći kriteriji prosudbe kreativnosti produkata uzimaju se novost, efikasnost, vrijednost za pojedinca i društvo i originalnost. Posljednja se komponenta odnosi na pitanje kako nekoga uvjeriti da je produkt kreativan, odnosno, ulogu fizičkog i socijalnog konteksta u prosudbi kreativnosti. (Arar, Rački, 2003; Ljubotina, Juničić, Vlahović-Štetić, 2015). Ovaj pristup najviše se bavi primjenom kreativnosti te poticanjem i razvojem kreativnosti u praksi. Iako se ove komponente mogu proučavati zasebno, što je u prošlosti rezultiralo različitim pristupima teoriji kreativnosti, većina novijih istraživanja uzima u obzir njihovu neodvojivost i isprepletenost (Batey, Furnham, 2006).

¹ Primarno i sekundarno mišljenje. Primarno je mišljenje iracionalno, vrijeme i uzročnost nemaju smisla. Kao takvo, povezano je sa stvaranjem novih ideja. Sekundarno je mišljenje racionalno i okrenuto stvarnosti. Stoga se povezuje sa selekcijom upotrebljivih ideja (Arar, Rački, 2003).

2.1.2. Povijesni pregled shvaćanja kreativnosti

Definicija kreativnosti kao sposobnosti pojedinca da stvara nove ideje dominantno je zapadnjačka, uzimajući u obzir većinsku količinu literature i provedenih istraživanja. U zapadnjačkoj kulturi kreativnost je u populaciji normalno distribuirana osobina čovjeka, dijelom genetski determinirana, koja se sastoji od originalnosti i funkcionalnosti. Filozofija kreativnosti povezana je sa stvaranjem iz Knjige postanka. Ovakvo shvaćanje u kontrastu je s istočnjačkom filozofijom, u kojoj se na kreativnost gleda kao na izraz osobne istine ili samorazvoja čovjeka. U istočnjačkoj kulturi, kreativnost se fokusira na otkrivanje, razumijevanje i prosvjetljenje, a stvaranje *ex nihilo* nije moguće (Batey, Furnham, 2006). Iskonski djelatno stvaralaštvo proizlazi iz samog života. Vječno traganje za istinom/smislom povijesna je čovjekova žudnja. Čovjek otkriva istinu stvaranjem, prevodi je u razumljiv oblik i u tom činu prepoznaje sebe kakav jest (Gruden, 1997).

Najraniji pristupi kreativnosti povezuju se s mističnim interpretacijama. U antičkoj Grčkoj, inspiracija i stvaranje smatrani su produktom božanske intervencije, dok pojedinac utjelovljuje dobivenu ideju (Previšić, 1987). Zbog toga se kreativnost smatrala nemjerljivom i nemogućom za pojašnjavanje i razumijevanje. Do Aristotlovog vremena, kreativnost se počela povezivati sa prirodnim zakonima, iako je uvijek uključivala neki oblik ludila ili povećane uznemirenosti.

U srednjovjekovnoj se filozofiji kreativnost povezivala s Bogom kao stvoriteljem svijeta te se smatrala činom volje tvoreći nešto ni od čega, u čemu čovjek sudjeluje svojim postupcima. Na kreativnost se gleda kao na nešto jedinstveno i neponovljivo, što se prvenstveno očituje u stvaranju povijesti i svijeta. Svrha kreativnosti leži u području povijesti, morala i religije, a tek zatim u umjetnosti i znanosti.

Tijekom renesanse došlo je do zaokreta. Smatralo se kako čovjekov duh posjeduje neograničeni kreativni potencijal, a kreativnost se poistovjećivala samo s umjetničkim stvaralaštvom.

U moderno se doba pojavila ideja genija kao nosioca kreativne osobine ličnosti koja je potaknula daljnje zanimanje za umjetničku osobnost i sam čin kreativnosti. Empristička filozofija na kreativnost je gledala kao na uspješnu, ali većim dijelom slučajnu kombinaciju

postojećih elemenata koji čine rješenje i tako je povezala s inovativnošću. Sveobuhvatnu teoriju kreativnosti ponudio je Kant, koji je smatrao da je kreativnost produktivni kapacitet mašte. Kant je maštu držao poveznicom između senzornih podražaja i mentalnih sklopova. Kantovu teoriju dalje je razradio Schelling koji je sposobnost mašte da stvara smatrao kombinacijom svjesnih i nesvjesnih aktivnosti. One osobe koje posjeduju najviši stupanj ove sposobnosti (geniji) stvaraju nesvjesno, kada su inspirirani. Za Schellinga kreativnost je najviši oblik ljudske aktivnosti, posebno u umjetnosti i filozofiji.

Filozofi s kraja 19. i početka 20. st. kreativno su djelovanje suprotstavljali tehničkom i mehaničkom djelovanju. Egzistencijalisti su isticali duhovnu i osobnu prirodu kreativnosti. Za Bergsona kreativnost je neprestano rađanje novoga, bit života koja objektivno postoji. Klages je još više isticao razliku između prirodnog kreativnog principa i intelektualnog principa koji je više tehnološki orijentiran. Za razliku od ovih shvaćanja, pragmatizam, instrumentalizam i druge varijante neopozitivizma gledale su samo pragmatičnu stranu kreativnosti. Neki mislioci kreativnost su povezivali samo s invencijom, čiji je cilj u danoj situaciji pronaći odgovarajuće rješenje problema, dok su je neki počeli proučavati u okvirima matematičke znanosti, umjesto prirodnih, te se stoga smatrala intelektualnim promišljanjem. Zagovornici dijalektičkog materijalizma negiraju da i priroda stvara, već naglašavaju važnost postojanja i djelovanja osobe koja stvara – kreatora, stvaraoca. Prema tome, kreativnost može iskazivati samo čovjek. Najvažniji uvjeti za iskazivanje kreativnosti su produktivna rasprava, razmjena i sukob mišljenja te sloboda kritičkog mišljenja. Za razvoj novih ideja potrebno je nadići postojeće i poznato, kao što su tradicije i dogme (Velika sovjetska enciklopedija, 1970-1979).

U marksističkom pristupu, kreativnost je smatrana aktivnošću kojom se mijenjaju priroda i društvo prema potrebama ljudi u skladu sa zakonima stvarnosti. Kao takva konstruktivna aktivnost, kreativnost je neponovljiva, originalna i jedinstvena. Oni ne zanemaruju nasljedni faktor, ali proces stvaralaštva dovode u vezu s uvjetima života, radom i društvenim okolnostima (Previšić, 1987). Komunistički naglasak stavlja na stvaranje uvjeta za slobodni kreativni rad.

U demokratskim se zemljama pristup kreativnosti okrenuo unutrašnjosti pojedinca. Počela su istraživanja nasljednog faktora, intelektualnih sposobnosti² i strukture ličnosti te se pokušava detaljnije opisati sam tijek stvaralačkog procesa po segmentima (Batey, Furnham, 2006). 1924. Wallace je pružio najpoznatiji model strukture stvaralačkog procesa. On je kreativni proces podijelio u četiri stupnja. Prvi je stupanj preparacija. U njemu dolazi do uviđanja problema, njegova upoznavanja i planiranja onog što treba istražiti. Idući je stupanj inkubacija. Tu se odvija razmišljanje o problemu i često nesvjesne paralelne mentalne asocijacije. Zatim slijedi uvid kao treći stupanj. U njemu dolazi do, često naizgled, iznenadnog rješenja problema. I posljednji je stupanj evaluacija. Problem se provjerava i na kraju pretvara u konačni produkt prihvatljiv za okolinu. No, za dolazak do konačnog proizvoda nije nužno proći kroz sva četiri stupnja. Kritičari ovu podjelu danas smatraju prejednostavnom da bi prikazivala složenost stvaralačkog procesa (Previšić, 2006). Ne postoji usuglašenost teoretičara o strukturi stvaralačkog procesa, no Previšić (1987) zaključuje kako se u procesu stvaranja u većini slučajeva radi o tri do šest etapa. Početak procesa je priprema u kojoj se odvija aktivno i dugotrajno prikupljanje podataka, činjenica i znanja. Zatim slijedi centralna etapa u kojoj se odvijaju produktivne, stvaralačke, misaone operacije. Karakterizira ju mogućnost slobodnog mišljenja, kombiniranje (pogrešnih) ideja i otkrivanje. Uspješnost ove etape ovisi o socijalnim uvjetima, vanjskim faktorima i objektivnim mogućnostima. Završetak procesa predstavlja realizaciju ideje i konačni stvaralački produkt (Previšić, 1987).

Interes za detaljnija istraživanja kreativnosti naglo se povećao nakon što je Guilford 1950. godine na Pennsylvania State Collegeu održao predavanje pod nazivom „Creativity“ (Previšić, 1987). No, ni on nije ponudio sveobuhvatnu definiciju kreativnosti, već je kreativnost povezao s divergentnim mišljenjem. Divergentno mišljenje ono je kojim se istražuje, stvaraju višestruki odgovori i mijenjaju putovi u dolaženju do cilja, dok je divergentna produkcija generiranje različitih i novih informacija na osnovi poznatih podataka pri čemu se vrijednost daje kvantiteti rješenja, različitosti i originalnosti (Stevanović, 1997). Divergentno mišljenje karakteriziraju fleksibilnost, fluentnost i originalnost kao najvažnije značajke, te redefinicija, osjetljivost za probleme i elaboracija

² Kreativnost kao komponenta sposobnosti ili inteligencije (Batey, Furnham, 2006).

(Previšić, 1987; Stevanović, 1997). U kognitivnoj se psihologiji često smatra sinonimom za kreativnost, no Runco (2008) upozorava kako ih nikako ne treba tako shvaćati iako, što je vidljivo i iz definicija, jesu usko povezani (Ljubotina, Juničić, Vlahović-Štetić, 2015).

2.1.3. Teorijski pristupi kreativnosti

Zbog same složenosti pojave postoje razlike u pristupima teoriji kreativnosti (Previšić, 1987). Najpoznatiji teorijski pristupi kreativnosti su kognitivni, psihoanalitički, humanistički, socijalno-okolinski i pristup osobina ličnosti (Arar, Rački, 2003; Batey, Furnham, 2006). Svaki od tih pristupa gleda na kreativnost drugačije, razvija svoju teoriju, istraživačke paradigme i metode. Ova fragmentiranost cijelog područja ukazuje na nužnost holističkog pristupa istraživanju kreativnosti.

Kao što je već rečeno, u kognitivnoj se psihologiji kreativnost definira kao kognitivni proces koji vodi novim i korisnim rješenjima ili se odnosi na povezivanje postojećih ideja na nov način.

Psihoanalitički pristup zagovara teoriju da je kreativnost posljedica napetosti između svjesne realnosti i nesvjesnih nagona. Freud je smatrao da čovjek stvara kreativne produkte kako bi izrazio svoje nesvjesne želje (želja za moći, priznanjem, bogatstvom, slavom, ljubavlju i slično) na društveno prihvatljiv način, a kreativnost predstavlja pretežito pozitivan obrambeni mehanizam. Prema njegovoj podjeli čovjekove psihe na *id*, *ego* i *superego*, izvor stvaralaštva nalazi se u *idu*. *Id* je izvor sveukupne duševne energije potrebne za stvaralaštvo, a *ego* je, kao središnji dio naše osobnosti, nositelj percepcije, intelektualnih sposobnosti, sintetičkih funkcija i stvaralaštva (Gruden, 1997). Također, psihoanalitičari su proučavanjem mentalno oboljelih ljudi došli do zaključka da su mnogi od njih visoko kreativni. Mnogi danas poznati umjetnici iz svih područja umjetnosti patili su od neke vrste psihičkog poremećaja ili imali suicidalne misli koje su neki i ostvarili. Pürto (2004) navodi rezultate studija prema kojima je pojava psihičkih poremećaja učestalija kod kreativnih pojedinaca, što nije neobično s obzirom na da visoko kreativni pojedinci imaju problem prilagodbe svojoj okolini i društvu (Bognar, L., 2012).

Humanistički teoretičari se također oslanjaju na tenzije u ličnosti, koje se zatim prevladavaju uz pomoć kreativnosti na putu do samoaktualizacije. Humanistički pristup zagovara shvaćanje da se kreativni potencijal nalazi u svakom pojedincu. Do tog zaključka došli su proučavajući samoaktualizirane pojedince. Rogers (1969) kaže kako je svaka potpuna (samoaktualizirana) osoba ujedno i kreativna. Do sličnog je zaključka u svojem istraživanju došao i Maslow, koji je uspoređujući Torranceova obilježja kreativne osobe i svoje opise samoaktualizirane osobe uočio značajno preklapanje. Torranceova mjerenja/testiranja kreativnosti bila su usmjerena na identifikaciju nadarenih pojedinaca te je kroz njihovu analizu pokušao doći do univerzalnih osobina ličnosti kreativne osobe. To su bile sljedeće karakteristike: hrabrost u prosudbama, znatiželjnost, neovisnost u donošenju odluka, slobodoumnost, intuitivnost, zaokupljenost zadatkom, vizionarstvo, spremnost na rizik, samouvjerenost, upornost, stremljenje prema dalekom cilju, osjetljivost, odlučnost, samoinicijativnost, prihvaćanje teških zadataka, stalno postavljanje pitanja, sklonost izazovima, dobro predviđanje, energičnost, marljivost, nekomformizam, sklonost kompleksnim zadacima, rijetko povlačenje, zadovoljstvo sobom, smisao za humor, smisao za lijepo, iskrenost, temeljitost, efikasnost. Maslow je zaključio da će bilo koji činitelj koji razvija kreativnost u osobi pomoći da bude bolja i u svim drugim područjima života (Batey, Furnham, 2006; Bognar, L., 2012).

Socijalno-okolinski pristup zagovara utjecaje društva i okoline u kojoj se pojedinac nalazi od kojih su najznačajniji kulturalna raznolikost, dostupnost uzora (modela), dostupnost financijske podrške i broj suparnika u domeni (Arar, Rački, 2003).

Pristup osobina ličnosti uključuje kombinacije kognitivnih komponenti i elemenata ličnosti kao što su povezivanje ideja, uviđanje sličnosti i razlika, fleksibilnost, posjedovanje estetskog ukusa, neortodoksnost, motiviranost, znatiželju (Arar, Rački, 2003).

Uz već navedene, Lubart još ističe integrativni pristup kreativnosti (Arar, Rački, 2003). Integrativna teorija odgovara suvremenom poimanju kreativnosti. Amabile (1983) tako kaže kako na kreativnost utječu određene osobine ličnosti, kognitivne sposobnosti i socijalno okruženje (Ljubotina, Juničić, Vlahović-Štetić, 2015). Detaljnije kreativnost određuju Strenberg i Lubart (1991) koji kažu kako je ona određena kombinacijom

komponenti koju čine inteligencija, znanje, motivacija, stil mišljenja, ličnost i okolinski uvjeti (Arar, Rački, 2003).

U mnogim je istraživanjima ispitivan odnos inteligencije i kreativnosti te njihov utjecaj na školsko postignuće. Sternberg (2005) u svom pristupu inteligenciji pridaje veliku važnost kreativnosti. Njegov pristup uključuje procese kreativne, analitičke i praktične inteligencije koji sačinjavaju tzv. uspješnu inteligenciju. Kreativna je inteligencija sposobnost nadilaženja zadanog kako bi se stvorile nove i zanimljive zamisli, uočavanje i sinteza veza koje ostali ne mogu vidjeti. Istraživanja (npr. Torrance, 1962; Yamamoto, 1964) su pokazala da osobe s nižim kvocijentom inteligencije pokazuju i niži stupanj kreativnosti (Ljubotina, Juničić, Vlahović-Štetić, 2015). Za iskazivanje kreativnosti nije nužan visok kvocijent inteligencije, no potreban je barem prosječan (Ljubotina, Juničić, Vlahović-Štetić, 2015 prema Guilford, 1967). Getzels i Jackson (1962) utvrdili su podjednako školsko postignuće visoko inteligentnih i manje kreativnih te prosječno inteligentnih i visoko kreativnih učenika (Ljubotina, Juničić, Vlahović-Štetić, 2015). Previšić (1987) zaključuje kako visoka inteligencija i uspjeh u školi ne ukazuju nužno na visoki stupanj kreativnosti. Osobe s vrlo visokim kvocijentom inteligencije ne moraju nužno iskazivati visok stupanj kreativnosti, no to je moguće i zato što oni imaju jako razvijeno konvergentno mišljenje kojim dolaze do rješenja problema i novih ideja. Može se zaključiti kako je kreativnost varijabla povezana sa školskim postignućem, ali taj odnos bitno ovisi i o kojem se školskom predmetu radi. Pitanje je u kolikoj mjeri sadržaji pojedinih predmeta potiču učeničku kreativnost, ali i koliko pojedini učitelji u vrednovanju učeničkih postignuća traže samo točne i/ili kreativne odgovore (Ljubotina, Juničić, Vlahović-Štetić, 2015).

Stevanović (1997) navodi kako su za kreativni proces važne sposobnosti, interesi, volja, motivacija i navike pojedinca. Sposobnosti se određuju kao karakteristike ličnosti koje omogućavaju uspješno izvođenje neke aktivnosti te se prema njima označava stupanj uspješnosti u obavljanju poslova. Sposobnost za određenu stvaralačku djelatnost razvija u osobi i interes baš za tu djelatnost (Gruden, 1997). Interesi obično podrazumijevaju usmjerenost osobe na ličnosti, predmete, pojave i događaje koji za tu osobu imaju neko značenje te nastojanje da zadovolje neke svoje potrebe. Za kreativnost je važno imati i

interes za koncentraciju. Što se više koncentrira na određenu misao ili problem, to će se više jačati sistematske stvaralačke aktivnosti, odnosno, želja i volja za kontinuirano stvaranje na nov način. Volja je energija koja nam pomaže u ostvarenju nekog cilja. Da bi ostvarivanje cilja bilo što uspješnije, važno je da bude jasan. Naravno, za stvaralaštvo je važna i motivacija. To su želje, potrebe ili nagoni koji osobu potiču na bavljenje određenom aktivnošću (Taylor, Gantz, 1969). Motivacija je povezana s voljom jer se i ovdje radi o postavljanju i postizanju ciljeva. Najpoznatiju teoriju razvio je Maslow. U njegovoj teoriji o hijerarhiji motiva najviši nivo zauzima samoaktualizacija. Već je spomenuto da su samoaktualizirane osobe ujedno i kreativne. No, sve to nije dovoljno, ako se ne radi na razvoju navika stvaralaštva. Navike su mehanizirane radnje. Navike stvaralaštva važne su za potpuni razvoj ličnosti i potrebno ih je razvijati od predškolske dobi djeteta jer se kreativnost tada najviše očituje (Stevanović, 1997). Smatra se da školski sustav kakav danas postoji zatamljuje kreativnost i veći naglasak stavlja na rad lijeve polutke mozga zadužene za logičko i matematičko razmišljanje, analiziranje informacija, jezike i razmišljanje u riječima, za razliku od desne koja se povezuje s kreativnošću, maštom, vizualizacijom, holističkim razmišljanjem, intuicijom, osjećajima, umjetnošću i obradom glazbe. No, obje su polutke sposobne za sintezu, njihov se rad može nadopunjavati i zato ih je potrebno povezivati u što većoj mjeri (Sunko, 2008).

2.1.4. Kreativnost i/ili stvaralaštvo

Među autorima postoje različita mišljenja o tome što su kreativnost i stvaralaštvo. Za neke su autore to sinonimi. Miel stvaralaštvo određuje kao proces stvaranja novih kombinacija i omogućavanje da proizvod na neki način bude dostupan i drugima, pri čemu posebno naglašava promišljenost procesa, što se uvelike preklapa s definicijama kreativnosti (Previšić, 1987). Isto tako, Gruden (1997) kaže da je stvaralaštvo izvorna djelotvorna snaga u čovjeku po kojoj on može ostvariti nove tvorevine u različitim područjima.

Za druge autore ova se dva pojma ponešto razlikuju u svojim značenjima. Jedan od razloga zbog čega oni prave razliku je i taj što kreativnost nije pojam izmišljen za opisivanje psihološke osobine ili procesa koji završava stvaranjem, već je više izraz koji koriste umjetnici i šira populacija, zbog čega je gotovo potpuno izgubio svoj smisao (Batey, Furnham, 2006).

Smith (1959) kaže kako je „stvaralački proces najbitnija komponenta kreativnosti“. Pod pojmom stvaralaštvo podrazumijeva kompleksan proces razmišljanja, planiranja, istraživanja i završavanja određenih ideja ili proizvoda (Batey, Furnham, 2006). Kreativnost je individualna i socijalna osobina svakog čovjeka, ona je potencijal koji svakome daje mogućnost da postane stvaralac uz ispunjavanje određenih vanjskih uvjeta, ako postoji društvena podrška i unutarnja snaga (Previšić, 1987). Oni koji ostvaruju taj potencijal, prolaze kroz proces koji zbog same njegove prirode nazivamo stvaralačkim. I Stevanović (1997) govori kako svatko ima originalne ideje, a realiziraju se kroz stvaranje nečega. To je bilo koji vid aktivnosti vezan za napredak u načinu spoznavanja, razmišljanju, znanju i radu. Prema Previšiću (1987) stvaralačka je djelatnost orijentirana na procese i rezultate s umjetničkog ili znanstvenog područja, dok se riječ kreativnost više koristi u svakodnevnom govoru ili za opisivanje osobina ličnosti.

2.1.5. Razvoj i poticanje kreativnosti

Prema Piagetu (1988) razvoj inteligencije prolazi kroz četiri faze: senzomotorička faza, predoperacijska faza, faza konkretnih operacija i faza formalnih operacija. U svakoj od ovih faza mogu se pronaći već gotovi kreativni stavovi i stvaralačke aktivnosti, a ne samo tragovi kreativnosti (Stevanović, 1997). Posebno se to opaža u predoperacijskom razdoblju (od treće do šeste godine) kada djeca veliki dio svog vremena provode u simboličkoj igri. Vigotsky kaže da je simbolička igra najranija manifestacija stvaralačkih sposobnosti kod djeteta, te da svi kasniji, razvojno zreliji oblici stvaralaštva proizlaze iz nje (Duran, 2009). Kroz simboličku igru dijete razvija važne kognitivne procese - najprije simboličko funkcioniranje, zatim i mišljenje, pamćenje, govor, maštu, kreativnost, ali i

druge važne aspekte sveukupnog razvoja (Petrović-Sočo, 2013). Povezujući se s pojmovnim mišljenjem (intelektualnim životom), mašta se razvija i u smjeru objektivnog stvaralaštva, što se očituje u stvaranju produkata poput znanstvenih otkrića, tehničkih konstrukcija, umjetničkih djela i drugo. Drugim riječima, simbolička igra ima mogućnost stvaranja nečeg novog, što još ne postoji. Zbog toga postaje izvor različitih oblika stvaralaštva kao i divergentne misaone aktivnosti (Duran, 2009). Nakon tog razdoblja događa se opadanje vremena provedenog u simboličkoj igri zbog prilagodbe fizičkoj i socijalnoj okolini (Šagud, 2002). Nastupa period konkretnih operacija. To vrijeme poklapa se s polaskom u osnovnu školu. Ova faza uključuje pojavu mentalnih operacija koje omogućuju logičko rješavanje problema s konkretnim objektima i cijeli niz drugih operacija³ čijem razvoju svakako pogoduje i školska sredina. Nakon ove faze slijedi period formalnih operacija u dobi od 12 do 16 godina. Jednom formirane operacije ostaju cijeli život. Ova faza uključuje sve više stupnjeve apstraktnih operacija koje ne zahtijevaju konkretne objekte ili materijale, već se proširuju i na moguće, što im omogućava da se mladi bave pitanjima poput što mogu postati, kakvi mogu biti i čime se baviti, odnosno, koji im je cilj u životu. Rješavanje tih pitanja važno je za rješavanje adolescentske krize i formiranje identiteta pri čemu, naravno, koriste i maštu i kreativnost (Erikson, 1976).

Kreativnost je urođeni potencijal koja se mora uvježbavati i razvijati. Lako je za pretpostaviti što sve može utjecati na njezino sputavanje, a nemotivirajuća okolina, loši obiteljski odnosi, škola, socioekonomski uvjeti i međuljudski odnosi čine samo neke. Pojedinac se na taj način ne može afirmirati i ostvariti (Somolanji, Bognar, 2008). Škola je po svojoj odgojno-obrazovnoj zadaći najpovoljnije mjesto za sputavanje, ali i oslobađanje i poticanje kreativnosti. Oslobađanje kreativnih potencijala ovisi o zadovoljavanju dva uvjeta: psihološke sigurnosti⁴ i psihološke slobode⁵, a „društvo u cjelini, posebno škole, kritizirani su zbog toga što ne omogućuju djeci uvjete za psihološku sigurnost i ne pomažu im u usvajanju osjećaja psihološke slobode.“ (Bognar, B., 2010, 5). Birokratizirana

³ Logičke, aritmetičke, geometrijske, vremenske, prostorne, fizičke operacije i sl. (Piaget, Inhelder, 1988).

⁴ Odnosi se na okolinsku sigurnost – prihvaćanje vrijednosti i empatija od strane drugih, nepostojanje evaluacije (Bognar B., 2010).

⁵ Unutrašnja je, proizlazi iz osobe. Razvija se kada dijete slobodno koristi simbole u samoizražavanju, kada nauči igrati se idejama, biti otvoreno prema iskustvu i novim idejama i više pažnje posvećuje samoevaluaciji nego evaluaciji drugih osoba (Bognar B., 2010).

obrazovna politika, stilovi i načini rada nastavnika, represivni pristup učenju, predavačka nastava, hladni odnosi subjekata nastave, naredbe, propisi, zahtjevi, sputavanje divergentnog mišljenja i strogo ocjenjivanje samo su neka od obilježja današnje škole kojima se sputavaju kreativne ličnosti (Previšić, 2006). Zbog fiziološke determiniranosti, gotovo je nemoguće kreativnost posve zatomiti, no teško je procijeniti koliko ju je moguće razvijati i poticati s obzirom na ograničenja mjerenja. No, to ne znači da treba odustati. Istraživanja su pokazala da poticanje stvaralačkog mišljenja ima mnoge pozitivne učinke: odstranjuju se razne blokade u mišljenju, otkrivaju putovi do kreativnih ideja, pozitivno djeluje na razvoj mišljenja o sebi i školsku uspješnost te se poboljšavaju metakognicija i sposobnost rješavanja problema (Sekulić-Majurec, 1997). Torrance je još 60-ih i 70-ih godina 20. st. eksperimentima dokazao da je u nastavi kreativnost moguće poticati držeći se sljedećih principa: uvažavanje neobičnih pitanja, biti pažljiv prema maštovitim idejama, pokazati učenicima da njihove ideje imaju vrijednost, povremeno im dati mogućnost da nešto praktično urade bez ocjene te povezivati evaluaciju s uzrocima i posljedicama (prema Bogar, L., 2012). „Izražavanje putem kreativnoga procesa pridonosi djetetovu cjelovitu razvoju: višestrukoj inteligenciji, kreativnomu i simboličkomu mišljenju, izražajnim i praktičnim oblikovnim sposobnostima te osobnosti. Također potiče samopouzdanje, ustrajnost, samodisciplinu, spontanost i želju za slobodnim istraživanjem, razvija pozornost, koncentraciju, osjetljivost za mjeru i cikličnost te pospješuje sposobnost samoizražavanja i kritičkoga mišljenja“ (NOK, 2011, 208) što ukazuje na važnost ustrajanja u njegovom razvoju i poticanju. I Rosandić (1997) kaže kako razvoj stvaralaštva nije moguć bez primjerenog poticanja. Svaki stvaralački poticaj ima svoj sadržaj i pojavni oblik te se ovisno o tome biraju tehnike koje utjelovljuju taj poticaj. Sekulić-Majurec (1997) dijeli ih na tehnike stvaralačkog rješavanja problema i tehnike treniranja stvaralaštva. Tehnike stvaralačkog rješavanja problema oslobađaju stvaralaštvo pri rješavanju određenog problema, dok se tehnikama treniranja samo uvježbava stvaralačko mišljenje. Općenito se sve te tehnike dijele na analitičke i sintetičke, a svima im je zajedničko to što je vrednovanje ideja vremenski odgođeno. Najprije se daju ideje, a tek poslije vrednuje njihova održivost. Stvaralačke misli i ideje često gledaju unaprijed i predviđaju buduća rješenja koja se u vrijeme pojavljivanja misli čine besmislenima. Takva

originalna rješenja često izgledaju nevjerovatno. Upravo je zbog toga važno ohrabrivati učenike ne samo na iznošenje svojih stvaralačkih ideja, već i njihovo obrazlaganje jer im je primjenjivost i dalje najpoželjnija osobina (Sekulić-Majurec, 1997).

Stvaralaštvo je aktivnost koja se ostvaruje kroz različita sredstva, na različite načine i u različitim uvjetima. U odgojno-obrazovnom procesu, nositelji te aktivnosti su učenici i nastavnici. Previšić (2006) kaže kako se kreativnost potiče oslobađanjem učenika i nastavnika za kreativno ponašanje, kvalitetnim odabirom nastavnih metoda i sadržaja, vježbanjem rješavanja problema te kako je pri tome potrebno omogućiti “nesputanost, spontanost, neprogramiranost, nepoterećenost formalnim stegama, rad na granici igre, antiautoritarnost, prihvaćanje “netočnog” i neizvjesnog, pravo na pitanja, učenje iz neuspjeha i pokušaja, slušati drugoga, zajedničko razmišljanje, individualno opredjeljivanje, samoodluku, nezavisnost, motiviranost, traganje, otkrivanje, optimistične stavove, pozitivna očekivanja, elastičnost u zahtjevima, izdašnost u podršci, komuniciranje, hrabrost, rizik i slično.” (Previšić, 2006, 18). Prema tome, nastavnici preuzimaju veliki dio odgovornosti za poticanje učenikova kreativnog izražavanja. Oni su ti koji učenicima trebaju osigurati okolinu u kojoj se osjećaju sigurno, prihvaćeno i slobodno, poticati ih da preuzimaju rizik, razumjeti kreativne aktivnosti i svojom kreativnošću ne sputavati kreativnost učenika, nastojati izbjegavati evaluaciju i paziti da im komentari budu senzibilizirani (Bognar, B., 2010).

Stvaralačko se mišljenje može poticati kroz sve predmete, ne samo umjetničke, iako se često organiziraju dodatne izvannastavne aktivnosti kojima je cilj poticanje upravo te vrste stvaralaštva. Načela koja se koriste za razvoj stvaralačkog mišljenja u nastavi moguće je primijeniti i na različite izvannastavne aktivnosti, a to su načelo nedefiniranosti i nestandardiziranosti oblika i sadržaja rada⁶, načelo dinamičnosti⁷ i načelo anticipiranja⁸ (Sekulić-Majurec, 1997).

⁶ Ne smijemo se kruto držati unaprijed pripremljenog plana rada, potrebno je ostaviti prostor za nepredviđene situacije i inicijativu učenika (Sekulić-Majurec, 1997, 61-62).

⁷ Potrebno je ostaviti prostor učenicima da svoja mišljenja dinamički prestrukturiraju i organiziraju na temelju novih informacija, da pronalaze novi način upotrebe ideja i sami dolaze do kreativnih rješenja (Sekulić-Majurec, 1997, 62)

⁸ Potrebno je učenike poticati da predviđaju ono što bi se moglo dogoditi, a to se čini kroz omogućavanje da stare spoznaje povezuju na novi način i dovode u vezu s aktualnim problemima (Sekulić-Majurec, 1997, 62).

Zaključno, škole u kojima se njeguje kreativnost su one u kojima se nastavnici i ostali zaposlenici trude osigurati slobodno, otvoreno i sigurno ozračje, smanjiti svoj, ali i stres i anksioznost kod učenika, ohrabruju samoizražavanje i razmjenu ideja, vrednuju stvaralački proces više od konačnog produkta, pokušavaju smanjiti utjecaj vremenskog ograničenja za bavljenje određenom aktivnošću te nastoje što manje koristiti nagrađivanje i natjecanje (Bognar, B., 2010).

2.2. Izvannastavne aktivnosti

2.2.1. Slobodno vrijeme

Slobodno vrijeme još je jedan složeni pedagoški i sociološki pojam koji nije moguće precizno definirati. Martinić (1977) kaže kako je slobodno vrijeme ono u kojem pojedinac osjeća da ne nosi nikakvu ulogu, već se ponaša kao istinska ličnost. No, to ne znači odsutstvo svih obaveza. Za Previšića je to "vrijeme aktivnog odmora, razonode, pozitivna razvoja, socijalizacije, humanizacije i stvaralačkog potvrđivanja ličnosti", a za Vukasovića "vrijeme u kojem je pojedinac oslobođen poslova, obveza i dužnosti prema obitelji, školi, poduzeću ili široj zajednici, vrijeme koje on može oblikovati i ispuniti aktivnostima prema osobnim željama i zanimanjima, radi zadovoljavanja vlastitih sklonosti i razvijanja sposobnosti" (Valjan Vukić, 2013, 5). Usprkos razlikama u definicijama, autori se slažu da se čovjek u slobodno vrijeme bavi (i) amaterskim djelatnostima u kojima oslobađa svoje kreativne sposobnosti i ispunjava ga vrijednim sadržajima (Vidulin-Orbanić, 2008). Ono vrijeme koje se provodi ne radeći ništa, vrijeme lišeno svih obaveza, kada ne postoje nikakve namjere da se obogati život čovjeka naziva se dokolica (Janković, 1973; Martinić, 1977). Plenković slobodnom vremenu pridaje četiri bitna obilježja: slobodu kao bit samog čovjeka i kao temelj svih znanosti, stvaralaštvo kroz koje čovjek spoznaje, a zatim i ostvaruje slobodu, djelovanje koje smatra prijelaznim oblikom ljudskog življenja jer nosi element stvaralaštva i rada i rad koji ima mehanički karakter, ali ga treba dovesti u vezu sa stvaralaštvom (Mlinarević, Gajger, 2008; Valjan Vukić, 2013).

Mladi svom životu pridaju smisao kvalitetnim provođenjem slobodnog vremena, u kojem moraju i žele zadovoljiti četiri potrebe: potrebu za zabavom, za odmorom, za rekreacijom te za kulturnim aspektom provođenja slobodnog vremena. Potrebu za zabavom, mladi najčešće zadovoljavaju aktivnostima u društvu svojih vršnjaka poput izlazaka i druženja te pasivnijim oblicima poput gledanja televizije, čitanja tiskovina i slušanja glazbe. Potrebu za odmorom zadovoljavaju kroz opuštanje, mirovanje, drijemanje, uz televiziju ili knjigu, bez većeg intelektualnog napora. Suprotno tome, potrebu za rekreaciju ostvaruju kroz uključivanje u rad raznih sportskih, umjetničkih, tehničkih i drugih udruga, klubova i organizacija. Često se događa da bavljenje takvim aktivnostima ne shvaćaju ozbiljno pa im to ubrzo, nakon početnog zanosa, postaje napor i lako odustaju. Kroz proučavanje kulturnog aspekta provođenja slobodnog vremena mladih, moguće je steći najbolji uvid u ono što mladi stvarno misle, osjećaju, što poštuju i vrednuju i čemu se nadaju, što iskazuju svojim stilom života i ponašanjem. U ovaj aspekt pripada i vrijeme koji mladi provode u stvaranju. Upravo u svoje slobodno vrijeme mladi najviše rade na razvoju svoje osobnosti, sposobnosti i vještina, otkrivaju talente i općenito rade na kvaliteti vlastitog života. Sudjelovanjem u takvim kulturnim aktivnostima, oni sami postaju graditeljima kulture, što se danas sve rjeđe može primjetiti pod pritiscima koje im nameće konzumerističko društvo (Vidulin-Orbanić, 2008). Zato je nužno postaviti pitanje: "Jesmo li u suvremena čovjeka razvili dovoljno kulturu, sposobnosti i navike za sadržajno, korisno i ugodno provođenje slobodnog vremena?" (Previšić, 1987, 30). Na koji način to učiniti? Vidulin-Orbanić (2008) kaže da upravo kroz izvanškolske i izvannastavne aktivnosti.

2.2.2. Uvođenje izvannastavnih aktivnosti u formalni sustav odgoja i obrazovanja

Pojava većeg interesa za fenomen stvaralaštva utjecao je i na formalni odgoj i obrazovanje, školu i samu pedagogiju. Krajem 19. i početkom 20. st. pojavila su se dva pokreta koje karakterizira okretanje djetetu kao subjektu odgoja i obrazovanja: pokret za umjetnički odgoj i pokret nove radne škole. Pokret za umjetnički odgoj važan je u pedagoškom smislu jer je zagovarao slobodno izražavanje i kreativne aktivnosti u

estetskom području. Pokret je prestao djelovati sredinom 20. st., no ideje o boljem upoznavanju sposobnosti, interesa i potencijala učenika su se održale. Pojavom tzv. “novih škola” orijentiranih na subjekta odgoja i obrazovanja došlo je do oslobađanja stvaralačkih aktivnosti, individualne slobode, samostalnog rada i otkrivanja (Previšić, 1987). U novoj školi koja traži kvalitetno, produktivno i dinamičnije stjecanje znanja prožeto kontinuiranom aktivnošću, neizbježno je koristiti kreativno mišljenje i ponašanje (Fudurić, 2012). No, redovna nastava ne može u potpunosti zadovoljiti potrebe i potencijale svakog učenika pa se to pokušava prevladati putem izvannastavnih aktivnosti. Uvođenju izvannastavnih aktivnosti prethodili su “vanrazredni” i “vannastavni rad” pod kojima su se podrazumijevale aktivnosti s istim ciljevima kao što ih ima nastava, samo se razlikuju po mjestu, činiteljima, oblicima i metodama rada. Reformom školstva iz početka 1950-ih ti su se nazivi zamijenili nazivom “slobodne aktivnosti” zato što im učenici pristupaju slobodnom voljom (Fudurić, 2012) i obuhvaćaju različita udruženja ili klubove koje biraju po vlastitim interesima (Rosandić, 1997). U našu su školsku praksu slobodne aktivnosti organizacijski uvedene 1954. godine. Do 1959., kada su poprimile konačni planski i programski oblik, slobodne aktivnosti izrastale su iz aktivnog, društveno korisnog i izvanškolskog rada. Do te godine bile su neravnomjerno zastupljene, ovisno o mogućnostima škole i sredine (Previšić, 1987). Naziv “izvannastavne aktivnosti” dovodi se u upotrebu 1980. godine zbog nemogućnosti jednostavnog, ali kompletnog naziva za tu vrstu aktivnosti. Previšić (1987, 23) kaže kako bi najprihvatljiviji bio naziv “izborne izvannastavne i izvanškolske slobodne aktivnosti”, pri čemu se “izbornost odnosi na način opredjeljivanja učenika na rad, sloboda ukazuje na stil rada i način odlučivanja, a mjesto i vrijeme izvođenja označava njihov izvannastavni i izvanškolski karakter”. Izvannastavne su aktivnosti pedagoški osmišljene aktivnosti čija je funkcija odgoj i obrazovanje u slobodnom vremenu i za slobodno vrijeme (Mlinarević, Brust, 2009).

2.2.3. Značajke izvannastavnih aktivnosti

U suvremenom hrvatskom školstvu, zakonsku osnovu izvannastavnim aktivnostima daje Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnom i srednjem školstvu. Izvannastavne su

aktivnosti sastavni i ravnopravni dio strukture odgojno-obrazovnog rada, no ističe se posebnost u cilju i zadacima rada, organizaciji provedbe, načinima rada, odnosu između učitelja i učenika te sadržaju i evaluaciji rada. Vežu se za slobodno vrijeme, no ne poistovjećuje ih se s aktivnostima u slobodnom vremenu jer ipak imaju određeni stupanj obvezatnosti. Znači, dio su školskih obaveza, ali se ističu po slobodi izbora, učenici samostalno biraju čime se žele baviti. Slobodnom vremenu i izvannastavnim aktivnostima zajednička je dobrovoljnost sudjelovanja učenika. Oni su ti koji odlučuju dio svog slobodnog vremena provesti baveći se aktivnostima u školi. Škola je dužna prepoznati to kao još jednu mogućnost za odgojno-obrazovno djelovanje (Martinčević, 2010).

Izvannastavne su aktivnosti obično povezane s određenim nastavnim predmetom ili su interdisciplinarne (HNOS, 2006). Za razliku od redovne nastave, to su aktivnosti oslobođene formalnih zahtjeva, stereotipnih načina rada i krutog ponašanja i komunikacije između učitelja i učenika. Njihovi su zadaci podizanje odgojne funkcije škole, povezivanje škole s društvenim životom, razvoj individualnih sposobnosti učenika, poticanje stvaralaštva, osposobljavanje učenika za samoupravljanje, odgoj za slobodno vrijeme (Previšić, 1987). Pri planiranju i programiranju slobodnih aktivnosti važno je da sadržaji u što većoj mjeri budu izraz interesa učenika, sadržaji se slobodnih aktivnosti i nastave moraju nadopunjavati, program mora odražavati način života zajednice u kojoj se nalazi škola i biti prilagođen mogućnostima škole (Previšić, 1987). Programi izvannastavnih aktivnosti nikad nisu u cijelosti isplanirani, već se ostavlja mogućnost za unosenje novih sadržaja, načina rada i postizanja ciljeva. Organiziraju se za sve učenike – one prosječnih sposobnosti, darovite i učenike s posebnim potrebama (HNOS, 2006).

Postoje različite klasifikacije slobodnih aktivnosti, a najčešće se uzima ona koja kao kriterij uzima interese učenika. Prema tome, slobodne aktivnosti dijelimo na sportsko-rekreativne, kulturno-umjetničke, znanstveno-predmetne, stručno-tehničke i proizvodno-ekonomske (Previšić, 1987). U HNOS-u (2006, 13, 14) navode se ova područja i sadržaji ostvarenja izvannastavnih aktivnosti: literarne, dramske, novinarske, filmske radionice, likovne radionice, organiziranje školskog radija i školskih novina, projekti - umjetnički stilovi i razdoblja, glazbeni projekti; prirodoslovno-matematičko područje, športsko-zdravstveno-rekreacijsko područje, aktivnosti vezane uz očuvanje nacionalne i kulturne

baštine, očuvanje prirode i zdravog načina života, društveno-humanistički projekti i radionice, učeničko zadrugarstvo i tehničko stvaralaštvo.

Prednost je izvannastavnih aktivnosti što je u njima moguće ostvariti prisniju komunikaciju između učitelja i učenika te korištenje metoda rada koje u klasičnoj nastavi nisu mnogo zastupljene. U HNOS-u (2006) stoji kako su načini i metode realizacije izvannastavnih aktivnosti pretežito radioničkoga, projektnoga, skupnoistraživačkoga, samoistraživačkog tipa, terenske nastave i/ili drugih aktivnih didaktičko-metodičkih pristupa. Rad je u izvannastavnim aktivnostima slodoban, spontan, dinamičan, raznovrstan, polazi od dječjih želja, sklonosti i nadarenosti te je organiziran na principu samoupravljanja (Šiljković, Rajić, Bertić, 2007). Učenik sudjeluje u želji da produbi vlastito znanje, da se zabavi i afirmira, da ugodno i korisno provede vrijeme izvan nastave, da se socijalizira, razvija radne navike sposobnosti i stvaralaštvo, uči odgovornosti i donošenju odluka, razvija vještine timskog rada, suradnje i zajedništva kroz interaktivno, iskustveno i participacijsko učenje s ciljem da se pripremi za aktivno sudjelovanje u društvu (Previšić, 1987; Šiljković, Rajić, Bertić, 2007; Vidulin-Orbanić, 2008; Mlinarević, Brust, 2009; Fudurić, 2012). Također, služe za sprječavanje društveno neprihvatljivog ponašanja i poticajne su za samoistraživačko učenje (HNOS, 2006), iskustveno učenje, osobnu aktivnost, doživljaj vlastite vrijednosti i unutarnju motiviranost (Mlinarević, Brust, 2009).

Kao što je već ranije spomenuto, nositelji su ovih aktivnosti i nastavnici. Izvannastavne im aktivnosti omogućavaju širi odgojno-obrazovni utjecaj. Kroz njih je najlakše doprijeti do svakog učenika, a sam nastavnik ima priliku pokazati svoje kompetencije (Martinčević, 2010). S pedagoško-didaktičkog stajališta, od nastavnika se u početku očekuje da preuzme ulogu dijagnostičara koji otkriva učenikovu najjaču sposobnost/potencijal te na nju usmjeri svoje djelovanje, da bude pokretač i kreator sklon istraživanju, eksperimentiranju i usvajanju znanja i vještina koje unapređuju njegovo djelovanje, animator i suorganizator aktivnosti, a kasnije, mentor, savjetnik, pedagoški voditelj koji potiče, usmjerava i hrabri te brine da stvaralačke osobine učenika dođu do izražaja (Previšić, 1987; Jurčić, 2008; Fudurić, 2012). Nastavnik treba u suradnji s učenicima kreirati odgojno-obrazovnog rad i kurikulum izvannastavnih aktivnosti te pritom i sam pokazati smisao za stvaralaštvo i vlastite kompetencije (HNOS, 2006; Mlinarević,

Brust Nemet, 2010), no događa se i da izvannastavne aktivnosti provode učitelji koji nisu dovoljno motivirani, oni koji samo popunjavaju satnicu ili oni koji nemaju dovoljno razvijene potrebne vještine i sposobnosti (Mlinarević, Brust, 2009). Kako bi se to promijenilo, potrebno je nastavnicima pružiti potporu u cjeloživotnom obrazovanju i stručnom usavršavanju za taj oblik rada te im omogućiti samostalnost u izboru i izvođenju programa (Mlinarević, Brust Nemet, 2010).

2.2.4. Stvaralaštvo i umjetničko područje u odgoju i obrazovanju

Članak 28. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnom i srednjem školstvu kaže kako se program izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti propisuje školskim kurikulumom. Školski kurikulum definira cjelokupan proces odgoja i obrazovanja koji svaka škola planira za svoje učenike, a nastaje na temelju nacionalnog kurikuluma i nastavnog plana i programa. Nacionalni kurikulum, između ostalog, razrađuje općeobrazovne ciljeve po pojedinim odgojno-obrazovnim područjima i nastavnim predmetima čime se osigurava njihova integracija (Cindrić, Miljković, Strugar, 2010). Jedno je od tih područja i umjetničko područje. Prema Nacionalnom okvirnom kurikulumu (NOK, 2011, 208), njegova je svrha „osposobiti učenike za razumijevanje umjetnosti i za aktivan odgovor na umjetnosti svojim sudjelovanjem, zatim za učenje različitih umjetničkih sadržaja i razumijevanje sebe i svijeta pomoću umjetničkih djela i medija te za izražavanje osjećaja, iskustava, ideja i stavova umjetničkim aktivnostima i stvaralaštvom“. Sadržaji ovog područja često se nadopunjuju kroz srodne izvannastavne aktivnosti. U njima se radi na sadržajima koji utječu na učenikovo stjecanje estetske kulture, sposobnosti uočavanja, doživljavanja, ostvarivanja i vrednovanja lijepog (Previšić, 1987).

Stvaralaštvo može doći do izražaja u svim područjima čovjekova života. Unutar umjetničkog područja možemo razlikovati više podpodručja. Prema Pravilniku o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama i njihovoj klasifikaciji, umjetničko područje čine kazališna umjetnost (scenske i medijske umjetnosti), filmska umjetnost (filmske, elektroničke i medijske umjetnosti pokretnih slika), glazbena

umjetnost, likovne umjetnosti, primijenjena umjetnost, plesna umjetnost i umjetnost pokreta, dizajn, književnost te interdisciplinarno umjetničko polje. U skladu s time, odgojno-obrazovno umjetničko područje čine Vizualne umjetnosti i dizajn, Glazbena kultura i umjetnost, Filmska i medijska kultura i umjetnost, Dramska kultura i umjetnost te Umjetnost pokreta i plesa (NOK, 2011, 208). Njihov bi program trebao biti uređen na način da učenici steknu znanje iz tog područja, ali i da se sami što više okušaju u stvaralačkom izražavanju jer to pridonosi njihovom cjelovitom razvoju - umnomu, osjetilnomu, osjećajnomu, društvenomu, tjelesnomu, duhovnomu i kreativnomu. (Previšić, 1987; NOK, 2011). Odgoj i obrazovanje u ovom području pridonose razumijevanju svijeta, razvijaju kritičko mišljenje i pomažu u oblikovanju identiteta, pridonose razvoju humanističkih vrijednosti i empatije, korištenju kreativnosti u svakodnevnom životu, povezivanju znanja i iskustava s drugim odgojno-obrazovnim područjima, ali i njihovo integriranje u društvene i kulturne svjetonazore. „Odgoj i obrazovanje za umjetnost pomoću umjetnosti stvara kreativne pojedince koji aktivno sudjeluju u oblikovanju kulture svoje neposredne i šire okoline“ (NOK, 2011, 208).

Prema Nacionalnom okvirnom kurikulumu (2011) učenici bi na redovnoj nastavi u području dramske kulture i umjetnosti morali naučiti aktivno opažati, doživljavati i prihvaćati dramske aktivnosti i stvaralaštvo, sudjelovati u dramskoj aktivnosti i stvaralaštvu, ovladavati njenim sastavnicima, učiti i jačati komunikaciju, socijalizirati se i surađivati s drugima te naučiti razumjeti i vrjednovati dramsku kulturu i umjetnost. Učenjem i poučavanjem kroz dramsko izražavanje bavi se dramska pedagogija. Iako se pojam „drama“ i dalje najčešće veže uz javne nastupe, ona također služi za učenje, razvoj kreativnosti, osobni rast i razvoj, ima terapijski učinak itd. Dramske aktivnosti ujedinjuju intelektualnu i emocionalnu kogniciju s estetskim zadovoljstvom u umjetničkom činu te pomažu sudioniku da iskaže svoje emocije i stavove, u razvoju mašte i kreativnosti, u razvoju i održavanju dobrih međuljudskih odnosa te u usvajanju vrijednosti poput (samo)kritičnosti i tolerancije (Dragović, Balić, 2013). S obzirom na podzastupljenost ovog područja u redovnim nastavnim planovima i programima, učenici to kompenziraju uključivanjem u srodne izvannastavne aktivnosti jer u njima, uz zadovoljavanje određenih uvjeta, postoji stvarna mogućnost za stvaralačko izražavanje (Previšić, 1987).

3. Empirijski dio

3.1. Metodologija istraživanja

Cilj je istraživanja saznati kako učenici definiraju kreativnost, koliko su svjesni vlastite kreativnosti, na koji način i koliko rade na njezinu razvoju te kakva razmatranja imaju o tome je li i koliko njihova nastavna i izvannastavna okolina osjetljiva za pojavu i poticanje kreativnosti. Kako bi se došlo do saznanja o osobnim stavovima učenika o ovim problemima, odlučeno je koristiti intervjuiranje kao metoda prikupljanja podataka. Mjerni instrument, odnosno pitanja koja su postavljena u intervjuu unaprijed su okvirno pripremljena. Intervju je sadržavao 20 glavnih pitanja grubo podijeljenih u četiri kategorije – doživljaj i svijest o vlastitoj kreativnosti, kreativnost u redovnoj nastavi i izvannastavnim aktivnostima, pitanja vezana uz konkretnu aktivnost (u ovom slučaju, dramsku grupu) te kreativnost u slobodno vrijeme (izvan škole) i okolina (vidjeti Prilog 1). Neka su pitanja sadržavala i podpitanja, a s obzirom da je intervju bio polu-strukturiran, tijekom samog intervjuiranja pojavila su se i spontano postavljena pitanja za dobivanje dodatnih pojašnjenja.

Istraživanje je provedeno u osnovnoj školi. Prije samog održavanja intervjua, dobivena je usmena suglasnost ravnatelja škole. Nakon toga je za suglasnost usmeno tražena i voditeljica dramske grupe. Ona je polaznicama grupe ukratko objasnila svrhu i metodu istraživanja te je dogovoreno, s obzirom da polaznice žele sudjelovati u istraživanju, kako će sutradan sudionicama intervjua biti opširnije pojašnjeni cilj, metoda i okolnosti istraživanja te će biti zatražita njihova pismena suglasnost i pismena suglasnost njihovih roditelja, kao što nalaže Etički kodeks istraživanja s djecom jer su polaznice dramske grupe učenice sedmog razreda, tj. imaju 13 godina (vidjeti Priloge 2 i 3).

Na kraju je u istraživanju putem grupnog intervjua sudjelovalo osam učenica polaznica dramske grupe. Nijedan učenik sedmih razreda nije uključen u izvannastavnu aktivnost umjetničkog karaktera. Sudionice intervjuiranja uključene su i u druge umjetničke grupe, no one se održavaju sporadično pa se za potrebe istraživanja naglasak stavio upravo na dramsku grupu. Intervjuiranje se zbog logističkih razloga održalo u dvije grupe po četiri

sudionice te je, uz pristanak ravnatelja, roditelja i sudionica, snimano diktafonom. U uvodu u intervju obavljeno je predstavljanje ispitivača i sudionica intervju te su im još jednom ukratko ponovljeni cilj i svrha intervjuiranja te što će se dogoditi sa snimkama i kako će se tretirati dobiveni odgovori i podaci.

3.2. Transkripti snimki intevjua

1. dio

Ispitivač: *Na početku bih vas upitala, kao uvod, nešto općenito o kreativnosti, znam da ste upoznate s tim pojmom, sigurno svaka ima neku ideju o tome što bi to moglo biti. Pa evo, da počnemo s ove strane* (pokazujem na svoju lijevu stranu gdje sjedi Učenica 1).

Kako bi se opustile te za potrebe snimanja, djevojke su se opet predstavile, navele koliko imaju godina i kojim se sve izvannastavnim aktivnostima bave.

Učenica 1: *Ja sam ..., imam 14 godina i idem u 7. razred osnovne škole ...*

Ispitivač: *Dobro. Čime se baviš, kojom izvannastavnom aktivnošću?*

Učenica 1: *Pa, idem na dramsku i na novinarsku i različite dodatne iz ostalih predmeta.*

Ispitivač: *Aha, dobro. Može dalje.*

Učenica 2: *Ja sam ... i idem u 7. razred osnovne škole Imam 13 godina i bavim se... idem na novinarsku i na razne dodatne isto.*

Učenica 3: *Ja sam ..., imam 13 godina i idem u osnovnu školu Također idem u 7. razred, hodam na dramsku, novinarsku i na ostale dodatne aktivnosti.*

Ispitivač: *Dobro.*

Učenica 4: *Ja sam ..., idem u 7. razred osnovne škole Imam 13 godina. Idem na dodatnu i na novinarsku i na ostale dodatne.*

Ispitivač: *Pa evo, za početak, kao što sam najavila, ja bih vas pitala o tome kakvu vi ideju imate o tome što je to kreativnost... Dobro, imate vremena za razmisliti, nije žurba.*

Učenica 1: *Pa kreativnost je nešto što...hm...kad god trebamo nešto za školu napisati, naučiti ili pročitati nekakav sastavak ili za lektiru nešto dobro napisati, da sami, svojim*

razmišljanima, to nekako prenesemo na papir ili dok nekome drugom to trebamo govoriti. Ili kad netko treba vašu pomoć pa ne zna kako bi to napravio, za taj nekakav rad, da mi njemu s nekim svojim idejama pomognemo, da se snađete.

Ispitivač: Ovo je jedna sjajna ideja o tome što je to kreativnost.

Učenica 2: I ja bi isto to rekla.

Ispitivač: Dobro, O.K. Želiš možda nešto dodati?

Učenica 2: Ne.

Ispitivač: To je to? Može dalje.

Učenica 3: Pa možda je kreativnost ako napravimo nešto jedinstveno, naše, da nije...da je opet slično drugima, ali da je i jedinstveno i naše.

Učenica 4: Ili kad izrađujemo neke predmete ili tako nešto, nešto kreativno.

Ispitivač: Cure, vi stvarno znate što je kreativnost. Dobro, idemo dalje sa sljedećim pitanjem: smatraš li da si ti kreativna osoba?

Učenica 1: Pa ovisi za što je potrebno. Za likovni baš nisam previše tako nadarena, ali...ne znam...volim pisati i to mi dosta dobro ide.

Ispitivač: Dobro, znači, smatraš da si dobra u pisanju?

Učenica 1: Da, O.K. mi ide.

Učenica 2: Ja bih rekla da ovisi, znači, isto što treba raditi. Za likovni isto ne znam crtati, ali isto volim pisati, to mi je zanimljivo i mislim da mi ide. Malo manje dobro nego njoj, ali isto u redu.

Ispitivač: Dobro. Sumnjam da ne znate crtati, to...

Učenica 2: Nemam pojma.

Učenica 1: Ovisi što treba.

Učenica 3: Pa ono...smatram da sam kreativna, ali nije da tak puno...recimo, za likovni sam perfekcionista, mora mi sve biti po ravnoj crti, sve mora biti pravo složeno i sve. Tak' da, likovni mi onda malo teže ide, ali napravim ja to kreativno.

Učenica 4: Pa kako kad, ovisi o temi. Ako mi nešto, recimo, ide dobro, mogu. Ako ne, onda ne mogu ništa.

Ispitivač: Na koji način vi pokazujete da ste kreativne? Nešto po čemu možda odudarate od vaših vršnjakinja i vršnjaka koji možda nisu toliko dobri u nekom području? Recimo, ja

sam u vašim godinama voljela prepravljati svoju odjeću, da bude drugačija, da bude nešto što sam ja napravila, da bude nešto originalno i novo. Pa ne znam, možda vi nešto slično radite?

Učenica 4: Pa nekad imam neke svoje ideje.

Ispitivač: Da? Koje? Reci, ako želiš s nama podijeliti.

Učenica 4, Učenica 1 i Učenica 2: Ne. Smijeh.

Učenica 3: Pa ja isto dosta šaram po majicama, doma. Ne nosim ih u školu, ali izrežem si hlače doma i onda velim mami da su mi pukle da mi kupi druge i tako. Smijeh. Onda to pospremim, recimo, znam da sljedeće godine budemo trebali tkaninu pa pospremim sastrane jer nam bude trebalo.

Ispitivač: Da, vidiš, to je kreativno razmišljanje. Smatrate li da ste kreativnije od vaših vršnjaka koji se ne bave takvim kreativnim radom? Možda, evo, na vašem primjeru, ne pišu toliko pa zbog toga vama bolje ide. Što mislite?

Učenica 3: Ja mislim da da. Recimo, što se tiče nje (pokazuje na Učenicu 1), ona jako puno čita i onda, to se vidi točno u pisanju, da je drugačije. Točno se...baš se vidi. Dok ona piše sastavak, to se zna da je kao iz knjige neke.

Učenica 2: I što više čita i piše, to sve, onako, pomaže dosta u tome.

Ispitivač: Tihana, želiš li ti nešto reći o tome?

Učenica 1: Pa... Mislim, pa da, mi smo sve možda malo kreativnije od drugih, to se vidi valjda i po ocjenama jer učitelji znaju kako treba ocijeniti nekakav određeni rad ili bilo što radimo. I vidi se tko se više zalaže, a tko ne. I onda normalno da ocijene po onima boljima, možda dobiju neku bolju ocjenu. Ali to ne znači da se i oni ne mogu početi truditi bolje i tako.

Ispitivač: Želite još nešto dodati? Učenica 2? Ili možemo dalje?

Učenica 2: A-a.

Ispitivač: Uspijevate li pokazati svoju kreativnost u redovnoj nastavi? Znači, na bilo kojem predmetu, ne samo ovim likovno ili glazbeno usmjerenim, nego, npr. hrvatskom, matematici? Pomaže li vam to što ste kreativne?

Učenica 2: Da.

Učenica 3: *Pa da. Recimo, dok na hrvatskom treba pisati nekakav sastavak, onda se točno vidi. Nama ide, recimo, lakše napisati neki sastavak na određenu temu, nego nekome drugom. Ili dok treba na bilo kojem predmetu raditi nekakav plakat ili nešto.*

Učenica 1: *Da, to sve pomaže. Onda...su cure isto dobre u matematici, za nekakvo...dobro računanje, to isto, uvijek se snađu, i ako, pogotovo ako ne znaju nešto, one su uvijek snađu, nekako smisle i još točno napišu...*

Učenica 4: *...pa neki postupak. ili skraćeno ili nešto si pojednostavnimo ili tako nešto.*

Učenica 1: *A ja doma vježbam sto zadataka i onda dobijem tri.*

Ispitivač: *Znači, pomaže u bilo kojem predmetu, ne mora nužno biti likovno usmjereno. Što mislite, onda, je li kreativnost dovoljno zastupljena u redovnoj nastavi?*

Učenica 3: *Iskreno, ja mislim da nije.*

Učenica 2, Učenica 1 i Učenica 4: *Nije. Ne.*

Ispitivač: *Zbog čega? Možemo, evo, po redu...*

Učenica 1: *Ne znam... Djeca misle da je to sve nezanimljivo, možda... Oni su sad dosta po tim mobitelima i onda misle da nije sve tako zanimljivo izvan toga. Ne bi malo istražili neka druga područja i normalno da nemaju baš nekakvog...previše oglada uokolo pa onda misle da...hm...nije potrebno biti kreativan, da im to ništa ne znači.*

Učenica 2: *Da. Danas je sve na ekranu i nitko se uopće ne zanima za, recimo, knjige ili nešto. A kad bi se malo maknuli od tog kompjutera i od mobitela i proširili vidike...*

Učenica 1: *...možda bi i sami otkrili novo...*

Učenica 2: *...da.*

Učenica 4: *Ja bih da više ima terenske nastave, da to bolje...bolje se tako u prirodi učimo, ne samo za knjigom u razredu.*

Učenica 3: *Ja bih isto, da, tako nešto. Da prakse više bude, da ne bude toga – definicije, definicije, definicije... Da to naučimo kroz neki rad u školi, a ne tako – „tu vam je knjiga, to naučite“ i to je to.*

Ispitivač: *Što mislite, potiču li nastavnici kreativni rad u nastavi? Na koji način?*

Učenica 1: *Svaki nastavnik ima neke svoje kriterije i on...ovisi kako on misli da je dobro da učenici nauče. Neki nastavnici imaju nekakve vidike...da idemo nekamo drugdje, ali ovisi kako im dopušta neka situacija, jel' možemo ići nekamo...*

Učenica 2: *Da, mi smo imali učiteljicu od 1. do 4. razreda koja je nas stalno tjerala da pišemo sastavke tako da...*

Učenica 1: *Da, neke druge učiteljice nisu...*

Učenica 2: *...i tu smo razvijale baš tu svoju kreativnost. U početku.*

Ispitivač: *Imate li vi kakva razmišljanja o tome? (obraćam se Učenici 3 i Učenici 4)*

Učenica 3: *Potpisujemo njihovo.*

Učenica 4: *Da.*

Ispitivač: *O.K. Sad bi onda prešla na vaše izvannastavne aktivnosti. Pa, ako mi možete reći, već ste spomenule čime se sve bavite, koja vam je najdraža, da o tome malo više pričamo. Može?*

Učenica 4: *Meni je dramska.*

Ispitivač: *Dramska? Dobro. Zašto si odabrala dramsku?*

Učenica 4: *Pa ne znam. Ja tako volim glumiti i glupirati se.*

Učenica 3, Učenica 1 i Učenica 2: *Meni je isto dramska.*

Ispitivač: *Zašto baš dramska?*

Učenica 3: *Isto volim glumiti, volim se glupirati, uvijek mi je lijepo dok dođemo tamo, uvijek se šalimo...*

Učenica 2: *Ja bih isto rekla dramska, ma da sam ja od dramske ovu godinu morala uzeti pauzu jer nisam imala vremena za sve, ali isto, volim se glupirati, zanimljivo mi je to.*

Ispitivač: *Što mislite pod „glupiranje“?*

Učenica 1: *Da mogu biti malo više svoja, pred tom scenom.*

Učenica 4: *Da.*

Ispitivač: *Dobro. Tihana?*

Učenica 1: *Isto dramska. Na ostalim dodatnima se dosta fokusiramo na to učenje i da na nekim natjecanjima to što bolje napravimo. Onda, možda to ponekad mi nije zabavno, neda mi se baš toliko učiti. A opet na dramskoj je uvijek tako, i zabavno i nešto novo uvijek naučimo tako da dramska, isto.*

Ispitivač: *Dobro, sad ste navele dosta toga zbog čega vam se sviđa, a što bi izabrale kao ono što vam se najviše sviđa baš pri toj aktivnosti? Malo razmislite pa...*

Učenica 1: *Igrokaz kad radimo.*

Učenica 2: *Da.*

Učenica 3: *Meni se to isto sviđa. Naučimo se i onda pokažemo drugima. I onda, recimo, na priredbama, kad dobijemo pljesak, to je najbolje.*

Učenica 4, Učenica 1 i Učenica 2: *Da, to je najbolji dio svega toga.*

Ispitivač: *Znači bitan je sam kraj te aktivnosti?*

Učenica 1: *Da se sav taj trud koji smo mi uložile u taj igrokaz, kad smo izdvojile toliko vremena, da se ipak barem nešto pokazalo dobro.*

Ispitivač: *Sretne ste kad uspješno završite...*

Učenica 1: *Iako je u početku jako velika trema.*

Ispitivač: *I, kako se nosite s tremom?*

Učenica 4: *Nikako.*

Učenica 1: *Ja imam samo tremu i idem.*

Učenica 4: *Mene je samo strah da tekst ne fulam (pogriješim). Onda bi mi se svi smijali.*

Učenica 3: *Ja sam jednom. I to tako teksta (pokazuje rukama količinu). Čisto sam ga zaboravila.*

Učenica 2: *I ja isto.*

Učenica 3: *Tri put sam se ispravila i onda sam samo nešto rekla čega se sjećam i to je to.*

Učenica 1: *Onda sam ja samo dalje išla.*

Ispitivač: *O, improvizacija...*

Učenica 3: *Ona mi je govorila tekst (pokazuje na Učenicu 1). Ti si mi govorila tekst (obraća se Učenici 1). Ali ja sam se, dok sam vidjela svu tu publiku, zablokirala i više nisam znala ništa reći.*

Učenica 1: *Da, ja sam prošle godine bila s jednom djevojčicom koja je zaboravila tekst. I kako je ona zaboravila tekst, tako sam i ja zaboravila tekst. I onda smo stajale i šutjele, a scena bi se trebala odvijati, a mi nismo znale što dalje govoriti. Jer ona je stalno govorila: „Zaboravila budem, zaboravila.“ I tako je trčala cijelo vrijeme da bude zaboravila tekst i onda ga je na kraju zaboravila. I ja sam ga onda skupa s njom.*

Ispitivač: *Ali, vidim ne odustajete. I dalje se nosite s tim. Super.*

Učenica 1: *Ah, sramotimo se cijeli život...*

Ispitivač: *Ovaj, kad si već spomenula (pokazujem na Učenicu 1), koliko vremena provedete tjedno baveći se tom aktivnošću?*

Učenica 3: *Ovisi.*

Učenica 1: *Dvaput tjedno.*

Učenica 2: *Kad se bliži priredba, onda malo više.*

Ispitivač: *Po koliko, jedan školski sat?*

Učenica 3: *Da. Recimo, dva sata i onda još nekad pod odmorima se nađemo s učiteljicom.*

Ispitivač: *Bavite se time samo kad ste u školi ili „nosite“ i kući? Vježbate doma?*

Učenica 4: *Ja tekst par puta ponovim.*

Učenica 1 i Učenica 3: *Da, isto.*

Učenica 2: *Ja tekst toliko put ponovim da već izživciram sve doma.*

Ispitivač: *Aha, onda oni imaju praizvedbu. Pa, možete li mi možda opisati kako izgleda jedan sat dramske? Evo, kad ste zadnje imale...*

Učenica 3: *Pa najprije od učiteljice dobijemo tekst. I onda, recimo, svaka da neki svoj prijedlog kako bi mi to prikazale na sceni.*

Učenica 2: *I onda uvježbamo tekst.*

Učenica 4: *I onda već prođe cijeli sat. Onda na drugom satu, isto, ovoga...*

Učenica 1: *...prvo čitamo tekst i onako malo...čisto prohodati.*

Učenica 3: *I onda nabavimo neke rekvizite i tako dalje. Onda svaka da još neku svoju ideju, za rekvizite i neku scensku ideju, gdje da tko stoji i...*

Učenica 1: *Kad se bliži priredba, onda nam učiteljica svima govori kako se budemo i to sve posložili. Ako nekome mikrofona treba dodati, koja bude kojoj dodala i sve to.*

Učenica 3: *I zadnji sat probamo to jedanput i možemo doma.*

Ispitivač: *I nastupate... Jeste zadovoljne načinom na koji učiteljica vodi tu aktivnost? Pretpostavljam da je drugačije nego redovna nastava.*

Učenica 1: *Je.*

Ispitivač: *Po čemu?*

Učenica 1: *Nije sve tako službeno. Mislim, ono, i na satu se zna, tu i tamo, učitelj našaliti ili reći nešto smiješno, ali tu baš cijelo vrijeme.*

Učenica 2: *Vrtimo šalu, nikad nismo ozbiljni.*

Učenica 1: *Da, i učiteljica već zna nas i sve, već zna kako i mi funkcioniramo pa onda povezuje sve skupa.*

Ispitivač: *Želite još nešto dodati?*

Učenica 4 i Učenica 3: *Ne, to je to.*

Ispitivač: *Postoji možda nešto što vam se ne sviđa pri tome, nešto što bi promijenile, učinile na drugačiji način?*

Učenica 3: *Da ima zanimljivijih tekstova.*

Učenica 4: *Da.*

Učenica 1: *Dosta je teško naći nekakav dobar igrokaz. Učiteljica se zna dosta pomučiti da bi nešto našla bolje.*

Učenica 4: *A onda bi mogle mi napisati nešto.*

Učenica 2: *Ali je to komplicirano.*

Učenica 1: *Ponekad nam učiteljica donese puno knjiga, onda svaka uzme jednu, listamo, tražimo nekakav tekst, po drugim udžbenicima koji... I onda tako, prije nego...ne znamo koji bude tekst, ako ga učiteljica ne pripremi, onda ga same tražimo.*

Učenica 3: *Ili recimo, kad je znala imati tekst, onda smo dodali ulogu i sami napisali nešto što bi pasalo (odgovaralo).*

Učenica 1: *I onda to još bolje izgleda.*

Učenica 4: *Mi smo ove godine same napisale za informatiku tekst.*

Učenica 2: *Joj, da.*

Učenica 1: *Da, učiteljica nas je jako na to nagovarala, a mi smo rekle: „Pa nemojte...“*

Ispitivač: *Jeste zadovoljne?*

Učenica 1: *Pa bilo je čak dosta dobro.*

Učenica 2: *Dobro je bilo.*

Ispitivač: *Izvele ste?*

Učenica 2: *Da, na školskoj priredbi.*

Ispitivač: *Bio je veliki pljesak?*

Učenica 1: *Da. I uvijek mikrofoni rade problem i onda nas zakinu za taj nekakav bolji nastup, ali nema veze, tu se mi snađemo.*

Ispitivač: *Nadam se da će se to poboljšati. Smatrate li da vam bavljenje tom aktivnošću pomaže i općenito u životu izvan škole?*

Učenica 1: *Da nismo, možda, toliko sramežljive. Znamo pristupiti nekim drugim ljudima bez onog „joj, neću sad, sad se sramim“ i onda se odu skrivati ili nešto. Dobro, nije možda dobro previše procjenjivati pa se sve po svuda gurati, ali ono, dok negdje se nađeš, da se znaš izraziti ili tako nešto.*

Učenica 4: *Ili ako još nešto tako trebamo glumiti, nemamo baš tu tremu.*

Učenica 2: *Ili dok imaš prezentaciju, nemaš tremu sad pred ljudima jer si se već naučio.*

Ispitivač: *Znači, pomaže vam i u redovnoj nastavi i u životu općenito. Dobro, bavite se time, još nekim kreativnim radom izvan škole? Jeste možda uključene u neke grupe koje se ne održavaju u prostorima škole?*

Učenica 1: *Moramo si sve to posložiti...*

Učenica 3: *Hm...nemam pojma...*

Učenica 4: *Pa nekad na izviđačima, dok smo na logoru, imamo takav nekakav KZP: kulturno-zabavni program. Tamo nekakve smiješne stvari, recimo, glumimo nešto ili viceve pričamo navečer.*

Ispitivač: *Ostale cure? Imate nešto?*

Učenica 2: *Ne.*

Učenica 3: *Sport. Ali sport nije kreativan.*

Učenica 1: *Ja hodam i na župnu dramsku.*

Ispitivač: *Možeš li mi reći malo više o tome? Kako to tamo izgleda?*

Učenica 1: *Jedna djevojka koja je sad završila fakultet i sad traži posao i sve, ali dolazi redovito na misu i moja mama, pošto je ona vjeroučiteljica, pa su razmišljale o tome da tako dramsku u župi...više ti vjerski tekstovi, ali opet, zanimljivi su pa onda ja hodam, čisto tako jer volim i dramsku...*

Ispitivač: *Imate li i tamo završne priredbe?*

Učenica 1: *To samo za...nekim povodom, za blagdane ili nešto, u crkvi.*

Ispitivač: *Dobro. Postoji li neka razlika?*

Učenica 1: *Ne, isto je manje-više kao i tu. Pronađemo nekakav tekst, više ona, naša voditeljica, i onda tako to uvježbavamo...najviše smo u prirodi, nismo u nekakvoj prostoriji to radili. Sad smo to tek počeli. Sad je lijepo vrijeme.*

Ispitivač: *Učenica 4? Postoji li neka razlika u izviđačima i...?*

Učenica 4: *Pa to onako, u zadnji tren nešto izglumimo, samo neka bude nešto za zabavu.*

Ispitivač: *Pohađate li neke manifestacije koje su vezane uz vašu izvannastavnu aktivnost, možda druge priredbe, kazalište ili nešto slično?*

Sve: *Da i ne.*

Ispitivač: *Gdje ste bile?*

Učenica 1: *Nismo još nigdje.*

Učenica 4: *Ja sam jednom iz njemačkog išla glumiti u kazalište. Bila sam lav. U lavljem kostimu.*

Ispitivač: *Hoćeš malo više ispričati o tome? Gdje si bila?*

Učenica 4: *Bili smo u HNK Varaždin. Bile su još druge škole i svi smo kao glumili to po njemački. I tekst smo fulali. Jer, ne znam točno tko, nešto je...nešto što je trebalo već prije biti je valjda to rekao i onda smo se izgubili, ali smo dalje nastavili i završili.*

Ispitivač: *Koliko dugo ste uključene u dramsku?*

Učenica 3: *Od 5. razreda.*

Učenica 4: *Od 5., ali od 1. do 4. je bila recitatorska.*

Učenica 1: *Da, tu su samo bile recitacije.*

Ispitivač: *Jeste se još nečim sličnim bavile? Možda nekim drugim umjetničkim izvannastavnim aktivnostima? Prije u školi. Ne znam što sad još postoji, kad sam ja išla, postojao je ručni rad pa smo izrađivali svakakve ukrasne predmete.*

Učenica 3: *Pa, znači kad je bila Noć knjiga, to je bilo 30.10., tu smo onda izrađivali lančiće.*

Učenica 2: *To je bio Tulum slova, Noć knjiga je bila nedavno.*

Ispitivač: *Kakva je to manifestacija bila, možeš li malo više ispričati?*

Učenica 3: *Pa svatko čita jedan odlomak iz najdraže knjige i onda razgovaramo o tome, razgovaramo preko skype-a s drugim školama.*

Učenica 1: *I to dođemo navečer i onda smo do 12 sati navečer, tu smo svi i onda radimo raznorazne igre vezane uglavnom uz čitanje, ali i zabavu. Ja hodam i na čipkarsku. I Laura je hodala neko vrijeme.*

Učenica 3: *Da.*

Učenica 2: *I ja.*

Ispitivač: *Zašto ste odustale?*

Učenica 3: *Pa ne stignemo uz školu.*

Učenica 1: *I ja sam isto sad prestala. Učiteljica nas uvijek na te nekakve smotre odvaži i navaži, ali ja sam prestala raditi tu čipku jer nemam vremena baš. I onda kad mislim pa zašto da sad idem raditi čipku, kad moram toliko učiti za druge predmete...i svi ti ispiti i onda više ne stignem. Više uopće ni ne hodam, tu i tam, jednostavno...*

Ispitivač: *Da imate više vremena, biste li se bavile još nečim?*

Učenica 3: *Pa da mi dan traje 48 sati, vjerujte mi, ja bih sve napravila.*

Sve: *Da.*

Ispitivač: *Dobro, što se tiče vaših roditelja i prijatelja, imate li njihovu podršku za bavljenje...?*

Sve: *Da.*

Ispitivač: *Možda neki primjer?*

Učenica 3: *Podrže nas na svakoj priredbi.*

Učenica 1: *Uvijek dođu.*

Ispitivač: *Imate namjeru i dalje se baviti time sljedeće školske godine?*

Sve: *Da.*

Ispitivač: *U srednjoj školi?*

Učenica 3 i Učenica 1: *Teško.*

Ispitivač: *Zašto, što mislite?*

Učenica 4: *Ovisi kako mi bude, koliko se budem trebala učiti.*

Učenica 2: *Onda bude još manje vremena.*

Učenica 1: *Dok budemo mi taj tekst učile, možda bi to mogle iskoristiti na neki drugi način... Ne znam, bude se vidlo.*

Ispitivač: *Znam da ste tek 7. razred, ali razmišljate li već o srednjoj školi?*

Sve: *Da.*

Učenica 1: *Još od 5. razreda.*

Ispitivač: *Znam kako vam je. Možete li mi reći o kojima razmišljate? Jeste već odlučile?*

Učenica 3: *Ja razmišljam o gimnaziji, pa za učitelja, pedagoga, psihologa ili učitelja matematike i tih stručnih predmeta, fizika, kemija, biologija, geografija, povijest... I htjela sam jako ići za fizioterapeuta. A sad mislim da idem u gimnaziju pa za učitelja.*

Učenica 1: *Gimnazija. I ja još uvijek, kad god me netko pita „Kamo ideš dalje?“, ja zanimam, jednostavno ne znam, ali puno put sam željela biti i odvjetnica i učiteljica u nižim razredima, ali sad više neću baš biti učiteljica, ne znam... Ali nekako u zadnje vrijeme dosta mislim da bude medicina, farmacija i tako.*

Učenica 2: *Ja bih bila psihoterapeut, ali to mi je previše komplicirano pa sam onda razmišljala isto u gimnaziju i ide mi matematika pa bi bila učiteljica iz matematike i to je jedini predmet koji mi se dopada (sviđa).*

Učenica 4: *Pa, ja idem dalje u gimnaziju, ali ne znam što ću poslije. Predlažu mi da idem za doktora ili nešto jer imam dobre ocjene, a i ide mi biologija, ali ja ne znam.*

Ispitivač: *Nešto kreativno možda? To ovako, samo u slobodno vrijeme?*

Sve: *Da, samo u slobodno vrijeme.*

Učenica 1: *Ja sam rekla da budem u slobodno vrijeme spisateljica i baš me briga.*

Ispitivač: *O.K., cure, mislim da je to više-manje to s mojim pitanjima pa ako hoćete vi nešto još reći, pitati, možda ispričati kako je bilo na završnoj priredbi...*

Učenica 1: *Vruće.*

Učenica 4: *Ta priredba je dugo trajala.*

Učenica 2: *Da, jedna od najdužih.*

Učenica 3: *Jer je bilo predstavljanje eko-škola i osmaši...odlazak osmaša i tako.*

Učenica 2: *Ja mislim da je najgore bilo to što nismo imale tekst za informatiku do tjedan dana prije. Nismo niti znale da budemo na priredbi.*

Učenica 1: *Mi smo to radile jer je učiteljica to tražila, kao za natjecanje i mi smo rekle: „O.K., dobro.“ I radile smo prezentaciju o tome, o sigurnosti na internetu i ono...mi smo mislile da ta prezentacija bude nešto s njom, ali onda nam je ona rekla: „Ne, ne, igrokaz*

budete radile. “ U stvari, mi smo to radile s učiteljicom iz informatike, ona nije dramski učitelj ni ništa, mi smo to sve same morale.

Učenica 3: Mi smo to same napisale u 45 minuta.

Učenica 1: Ona je došla k nama, pogledala nas kako to glumimo i to smo morale tako napraviti.

Učenica 2: Tjedan dana prije.

Učenica 1: Improvizacija ogromna.

Učenica 4: Da.

Ispitivač: Improvizacija. Onda ste zaista pokazale zavidan nivo kreativnosti, ako ste to tako brzo uspjele napisati i izvežbati za tjedan dana. Svaka čast, cure.

Učenica 2: Da, to smo napisale i samo pustile, tamo u 3. mjesecu.

Ispitivač: Imate li još kakvih pitanja ili nešto...?

Ustaju i donesu školski časopis.

Učenica 4 (listajući časopis): Većinom nam ona da neku temu i mi o tome napišemo sastavak ili tako nešto.

Učenica 2: Mada većinom pišemo vijesti o događajima...

Učenica 1: ...da, koji se događaju u školi jer u školi nam se dosta toga zna događati, tako da to treba uvijek...

Učenica 4: Da, recimo, ako nam dođe neki poznati pisac pa nam onda priča o svojim knjigama, onda mi moramo napisati vijest o tome.

Učenica 1: Ili kad netko završi na nekim boljim natjecanjima ili kad škola se predstavi na nekim...nekakvoj smotri ili nešto pa isto treba napisati. Onda, o nekim događajima sportskim.

Ispitivač: Znači, to više po potrebi?

Učenica 4: Da.

Ispitivač: Ne izlazi časopis mjesečno?

Učenica 2: Ne, godišnje.

Učenica 1: Imamo ga tu negdje (misli na ovogodišnji broj).

Ispitivač: Ovaj časopis smo pokrenuli još kada sam ja bila u ovoj školi.

Listamo časopis i neobavezno razgovaramo o tome kakva je škola bila ranije, što se promijenilo.

Učenica 2: *Evo, novi nam je izašao... Kad? Prošli tjedan?*

Učenica 1: *Da, prošli tjedan. Kad je bila 170. godina škole.*

Ispitivač: *O čemu ste pisali?*

Učenica 1: *Pa općenito kakva je škola bila prije, koliko je bilo učenika, kako je izgledala... Evo, ovo je bilo prošle godine (pokazuje prošlogodišnji časopis), tema je bila „Čitanje“.*

Ispitivač: *A tjedno? Mi smo na panou uvijek imali vijesti. Tjedno ili mjesečno.*

Učenica 3: *Ne, na panou su radovi.*

Učenica 4: *Iz likovnog.*

Učenica 3: *Nema uopće da bi onako neki svoj rad napravili. Znam da u Ivancu imaju 8. a, b, c i d imaju svoje panoe i onda postave neke svoje radove i postave svoje slike i tako nešto napišu o tih osam godina i onda to, recimo, donesu na priredbu i to stave. To mi se zbilja jako dopada (sviđa). Mi toga nemamo.*

Ispitivač: *Dobro, jesi probala predložiti možda...?*

Učenica 4: *Pa mi predlažemo puno toga, ali nas nitko ne sluša.*

Učenica 3: *Da, većinom su ti radovi na panoima i to je puno radova, mislim, vidli ste tam na početku.*

Učenica 2: *Ali to je sve na isti kalup. Uvijek učitelj zada jednu temu.*

Učenica 4: *I onda ljepše crteže stavi.*

Učenica 3: *Tako da je to onda sve u principu isto.*

Učenica 1 (pokazajući fotografije iz časopisa): *Evo, to je bio Tulum slova, tako mi čitamo na Tulumu slova. Sve se zamrača i onda stavimo neku svjetiljku i čitamo.*

Ispitivač: *Izgleda zanimljivo, nisam nikada nešto takvo...probala.*

Učenica 1: *Hvala Bogu pa smo i sljedeće godine tu pa budemo opet...*

Učenica 3: *Da, to nam bude zadnji.*

Učenica 2: *Imali smo sad...ove godine nam je učiteljica dovela... Otkud su?*

Učenica 3: *Iz Malte i Švedske. Abrahama i Sanju.*

Učenica 2: *Pa su oni čitali na svojem jeziku.*

Učenica 3: *Oni su tu kao neki volonteri, u tako neko smislu, tu su u udruzi mladih.*

Učenica 4: *Na razmjeni učenika, ja mislim.*

Učenica 3: *Studenata. Oni su tu kao na razmjeni, 10 mjeseci su tu. Sanja je sad otišla i netko drugi se vratio, a Abraham je još uvijek tu.*

Učenica 4: *Da, Abraham ide u 9. mjesecu.*

Učenica 2: *I onda su nam oni čitali...*

Učenica 1: *...pa smo mi onda s njima na engleskom komunicirali.*

Ispitivač: *I, kako vam se to sviđjelo?*

Učenica 1: *Super, jako dobro. Baš su dobri.*

Ispitivač: *Jeste ih razumjele? Kako zvuči švedski?*

Učenica 3: *Čitala nam je Pipi Dugu Čarapu.*

Učenica 1: *Ja sam to skužila – Pipi i to je sve kaj sam razumjela.*

Učenica 2: *Ima na Facebook-u, ja mislim na stranici od Knjižnice snimka.*

Učenica 3: *Video, da, kako je pročitala Pipi Lotta...*

Učenica 1: *...da, onaj dugi naziv pa sam jedino to razumjela i povezala s Pipi Dugom Čarapom. A on je čitao nešto...*

Učenica 3: *Legendu o Malti.*

Učenica 1: *To uopće nismo ništa razumjeli.*

Ispitivač: *Bi li voljele da ima više takvih umjetničkih i kreativnih...?*

Sve: *Da.*

Ispitivač: *Što mislite zašto nema?*

Učenica 3: *Ja mislim da, recimo, na nastavi se to učiteljima neda jer onako, zahtjeva to da s učenicima rade, zadatak treba sastaviti, treba napraviti s njima nešto. Neki nemaju volje, neki samo da nauče i boli ih briga, oni su svoje obavili.*

Ispitivač: *Znači, nisu previše motivirani?*

Sve: *Ne.*

Ispitivač: *Što mislite, ima li škola mogućnosti za to? Recimo, s financijske strane?*

Učenica 1: *Ne. Ponekad govore da se neke stvari ne mogu ostvariti zato jer financijski ne možemo nešto.*

Ispitivač: *Mislite li da bi mogli to nekako drugačije? Što bi vi uvele, ako, recimo, nemate baš neke financijske mogućnosti? Što bi se moglo poduzeti?*

Učenica 2: *Ne znam.*

Učenica 4: *Pa možda da više plakata radimo ili tako nešto. Ili prezentacija. Te neke stvari.*

Učenica 3: *Da učimo kroz praksu, a ne definicije, ja to mrzim, definicije i formule.*

Učenica 1: *Sad nas na povijesti čeka.*

Ispitivač: *To je onda to, ne budem vas više gnjavila.*

Ovdje prestaje snimanje intervjua, djevojkama sam zahvalila na suradnji i u prostoriju uvela drugu grupu djevojaka.

Prije snimanja intervjua s drugom grupom djevojaka, i njima sam ukratko pojasnila cilj i svrhu ovog intervjuiranja te što će se dogoditi sa snimkama i kako će se tretirati dobiveni odgovori i podaci.

2. dio

Ispitivač: *Evo, cure, možemo početi.*

Učenica 5: *Ja sam ..., učenica 7. razreda i imam 13 godina.*

Učenica 6: *Ja sam ..., učenica sam 7. razreda i imam 13 godina.*

Učenica 7: *Ja sam ..., učenica sam 7. razreda, imam 13 godina.*

Učenica 8: *Ja sam ..., učenica sam 7. razreda i imam 13 godina.*

Ispitivač: *Dobro, cure, ja bih otvorila s temom kreativnosti. Pa, prvo pitanje bi bilo: što je za tebe kreativnost? Izvoli, Učenice 5.*

Učenica 5: *Kreativnost je, znači, kad nešto kreativno radimo, neke radove ili tako nešto.*

Ispitivač: *Imate još koje ideje?*

Učenica 6: *Kada nešto smišljamo, nešto novo, nešto što je samo naše, originalno.*

Ispitivač: *Još nešto?*

Učenica 7: *Kada sav svoj trud, znači, ulažemo u jednu stvar koju želimo napraviti, od koje imamo neke koristi.*

Učenica 8: *I kada pokušamo od nečega što ne koristimo napraviti nešto što bi koristili.*

Ispitivač: *Dobro, imate li možda još neke misli o tome?*

Učenica 5: *Da je to unikatno.*

Ispitivač: *Smatrate li se sebe kreativnim osobama?*

Učenica 5: *Da, jer izrađujem neke stvari, predmete, mislim, ukrašavam ih i tako.*

Učenica 6: *Pa ja isto, sad se smatram kreativnom jer, znači, svoju sobu sam oslikala i isto tako stvaram neke stvari.*

Učenica 7: *Da, isto i ja smatram zato jer sam si sobu uredila i odjeću.*

Učenica 8: *Ja sebe smatram kreativnom zato jer isto doma izrađujem neke stvari, iz nečega starog napravim nešto novo, lijepo i tako, uređujem sobu.*

Ispitivač: *Upravo to bi i bilo moje iduće pitanje. Na koji način pokazujete kreativnost? Evo, imali smo primjer sobe i odjeće, bilježnice i slično pa ako možete malo ispričati o tome.*

Učenica 5: *Pa ja ukrašavam...mislim, prije sam ukrašavala neke bilježnice i znači, isto sam majice i odjeću sam isto ukrašavala i...ne znam, to je to.*

Ispitivač: *Spominjale smo ono izrezivanje iz novina (netko u pozadini) i takve slične stvari, doma neke postere, plakate za svoje sobe... Jeste radile nešto?*

Sve: *Da.*

Učenica 7: *Ja doma znam nešto na neki veliki papir nacrtati, npr. neki citat i onda ja to ukrasim i onda tako kao poster svoj zaljepim na zid ili ovako isto iz časopisa uzimam postere i ljepim na zid.*

Učenica 6: *Pa ja sam znala iz boca izrezati nešto kao lance i spajati ih pa po sobi ljepiti da više.*

Učenica 5: *Ja sam lampice po sobi stavljala i ukrašavala sam odjeću za ljeto, imam boje za tkaninu pa ukrašavam...*

Ispitivač: *Što ti se najviše sviđa što si napravila?*

Učenica 5: *Pa jedne kratke hlače i jedna majica s ivančicama. Kratke hlače su u obliku lubenice.*

Ispitivač: *Vi, cure, imate nešto na što ste posebno ponosne?*

Učenica 6: *Pa ja sam jednu malo dužu majicu, napravila sam resice iz nje i oslikala sam ju s nekim bojama i tako.*

Ispitivač: *Smatrate li se kreativnijima od vaših vršnjaka?*

Sve: *Da.*

Ispitivač: *Po čemu ste to zaključile?*

Učenica 8: *Po tome što se njima nikad ništa neda, pogotovo dečkima, oni, npr. kad je dosadno, oni su svi na kompjuterima, internet i to... A mi, npr., više kreativno smišljamo, igramo se, mislim, vani smo više i tako, na svježem zraku i stvaramo nove ideje.*

Učenica 5: *Pa da, točno to, dečki su samo tehničari, a mi smo kreativke.*

Ispitivač: *A ostale cure koje se ne bave nečim ovakvim?*

Učenica 5: *Pa one isto često po mobitelima samo.*

Ispitivač (obraća se Učenici 6): *Zašto se ti smatraš kreativnijom od svojih vršnjaka?*

Učenica 6: *Pa ja se slažem sa što je Učenica 8 rekla, isto. Pa dečki ne dolaze tako, na, recimo, ekološku, kao što cure dolaze i izrađuju neke stvari koje su nam korisne.*

Učenica 7: *Da, većinom su cure dolazile na ekološku i izrađivale za maturale, a dečki su ono, svi otišli doma za to vrijeme dok smo to izrađivale.*

Ispitivač: *Znači, ne pokazuju baš toliko interesa za kreativni rad kao vi?*

Sve: *Ne.*

Ispitivač: *Uspijevate li pokazati svoju kreativnost u redovnoj nastavi? Na kojim predmetima? I na koji način se to dešava?*

Učenica 6: *Pa na likovnome, znači, crtamo ili izrađujemo nešto iz glinamola ili tako nešto. A i na plakate...na drugim predmetima izrađujemo plakate i umne mape.*

Ispitivač: *Još nešto, ako se sjećate?*

Učenica 5: *Uvijek mi imamo ideju kako bi to izgledalo.*

Ispitivač: *Koriste i nastavnici na znanstvenom području i tim predmetima kreativne načine izražavanja?*

Učenica 8: *Na kemiji smo bili dobili nešto, da moramo izraditi, kao neki atom, jezgru i to. I onda smo mi morali biti kreativni i izraditi to iz nekog materijala. Tako da i oni nama, ponekad, to daju da mi to stvaramo, znači, kreativno, da smo kreativni, ali većinom ne provodimo baš tako vrijeme na nastavi.*

Ispitivač: *Biste li voljele da ima toga više u redovnoj nastavi?*

Sve: *Da.*

Ispitivač: *Kao neki kreativni predmeti ili npr. u nastavi matematike, fizike i sl., da se više takvih načina poučavanja koristi?*

Učenica 5: *Bilo bi zabavnije da je tako.*

Učenica 6: *Oba dvoje.*

Učenica 7 i Učenica 8: *Da.*

Ispitivač: *Znači, smatrate da bi im (kreativnim predmetima) trebalo povećati broj?*

Sve: *Da.*

Ispitivač: *O.K. Potiču li vaši nastavnici kreativni rad?*

Učenica 5: *Neki.*

Učenica 7: *Da.*

Ispitivač: *Možeš navesti neki primjer?*

Učenica 5: *Pa učitelj iz likovnog hoće da budemo više kreativni.*

Ispitivač: *Na koji način? Daje li vam neke primjere ili...?*

Učenica 5: *Da, daje nam, pokazuje nam stare radove.*

Učenica 7: *Ali ipak on želi da mi nešto svoje osmislimo, a ne da kopiramo od drugih.*

Učenica 5: *On nam daje samo ideje neke.*

Učenica 7: *Da nam je lakše napraviti neki rad.*

Ispitivač: *A na nastavni, ne znam, recimo fizike ili matematike ili takvim predmetima? Izrađujete umne mape, plakate...?*

Učenica 7: *Više na biologiji, hrvatskom. Što još?*

Učenica 5: *Vjeronauku.*

Učenica 7: *Da. I informatika.*

Ispitivač: *Znači, rekle bi da ovisi o sadržaju koji obrađujete pa onda što je moguće, a i vremenska ograničenja vjerojatno postoje pa ne stignete... Dobro, onda bi sad prešli na izvannastavne aktivnosti pa ako možete reći čime se bavite izvan redovne nastave, a da je vezano uz kreativnost?*

Učenica 5: *Pa znači, prije sam išla na izviđače i tamo smo radili, znači, radili smo stvari koje bi prodavali da bi skupili novce za neki izlet ili neko putovanje.*

Ispitivač: *Dobro. Sjećaš li se koje stvari ste radili?*

Učenica 5: *Pa ukrašavali smo nekakve staklenke i to smo onda prodavali.*

Ispitivač: *A sad, čime se baviš?*

Učenica 5: *Sad baš nemam toliko vremena za to, ali pokušavam sve napraviti...u tako nekakvim kreativnijim stvarima, da bude kreativnije.*

Ispitivač: *Grupe u koje si uključena, izvannastavne?*

Učenica 5: *To je jedino dramska sad. I tamo, znači, glumimo i zabavno je.*

Ispitivač: *To bi bili razlozi zbog kojih si odabrala baš tu aktivnost?*

Učenica 5: *Da.*

Ispitivač: *Može, Učenica 6?*

Učenica 6: *Ja hodam na dramsku, hodala sam i na ekološku, tu smo izrađivali za maturalic, ali sad više ne jer je već kraj. A na dramsku idem zato jer mi je tamo zabavno i možemo glumiti i na priredbi možemo na mikrofon i sve to...*

Učenica 7: *Ja sam izvan nastave isto tako prije hodala na izviđače, gdje smo izrađivali još ove...adventske vijence isto i te staklenke. Onda još sad idem na dramsku i na dodatnu. Na dramskoj svi sudjelujemo, zabavljamo se, znači, nešto novo osmišljavamo. Onda idem i na nogomet, to je sport, i više ovako u slobodno vrijeme se doma bavim, više onako, ukrašavam sobu i tako.*

Učenica 8: *Znači, ja volim ukrašavati svoju sobu, puno raznih stvari radim, recikliram, volim se rolati, ali to nije baš, no...volim voziti bicikl, rolati se, to vani, ali doma se puno učim. I na dramsku sam išla, sad je gotova, ali bilo je odlično. I na ekološku.*

Ispitivač: *Zašto si odabrala dramsku i ekološku?*

Učenica 8: *Pa na ekološkoj, to mi je za kraj, onako, šećer na kraju tjedna da se opustim. A dramska jer je zabavno, volim glumiti i recitirati.*

Ispitivač: *Vama, ostalim curama, što vam se najviše sviđa kod dramske?*

Učenica 5: *Isto zabava i gluma.*

Učenica 6 i Učenica 7: *Da.*

Ispitivač: *Imate li mogućnost izreći svoje ideje? Uvažava li učiteljica vaše ideje?*

Sve: *Da.*

Ispitivač: *Možete li navesti neki primjer? Npr. pri izboru teksta?*

Učenica 6: *Da, možemo se, znači, za uloge dogovoriti ili ako imamo gdje zajednički govorimo, možemo to dati nekome da sam čita da se ne zbunjujemo ili tako nešto vezano za tekst.*

Učenica 8: *Ili predložimo neki tekst koji nam se jako sviđa.*

Učenica 5: *Ili kako bi to izveli, s rukama nešto...tako dok glumimo...*

Ispitivač: *Koliko vremena tjedno provodite na dramskoj?*

Učenica 8: *Jedan sat. Školski sat. U ponedjeljak.*

Ispitivač: *I onda, kako se približava priredba, se to povećava?*

Učenica 5: *Da, onda sve češće.*

Ispitivač: *Bavite se time samo kada ste u školi ili vježbate i doma?*

Učenica 8: *Pa doma vježbamo, ali u školi to sve više uvježbavamo da bude bolje i učiteljica nam govori kako trebamo pravilno čitati i naglašavati.*

Učenica 6: *Učiteljica nam kaže, a mi si to pokušavamo ponavljati i da tako kako nam je učiteljica rekla da tako izgovaramo.*

Ispitivač: *Učenice 7, imaš li nešto za dodati?*

Učenica 7: *Ma ne, sve su rekle.*

Ispitivač: *Ja bih vas sad zamolila ako mi možete opisati jedan termin dramske? Kad vi dođete tamo, kako to izgleda? Kako ide taj proces pripreme priredbe?*

Učenica 5: *Pa znači, dobijemo tekst i onda nam učiteljica podijeli uloge i počnemo čitati. Ako je sve u redu, onda se tako naučimo i drugi put pokušavamo glumiti.*

Ispitivač: *Aha, dobro. Dodjeljivanje uloga obavlja učiteljica na temelju toga koja uloga kome više odgovara? Uvažava li ona ako želite nešto promijeniti?*

Sve: *Da.*

Ispitivač: *Jeste zadovoljne načinom, sveukupno, kako učiteljica vodi tu aktivnost?*

Sve: *Da.*

Ispitivač: *Znači li to da ćete ići i iduće godine na dramsku?*

Učenica 8: *Da, idem.*

Učenica 5, Učenica 6 i Učenica 7: *Da.*

Ispitivač: *Što vam se najviše sviđa kod učiteljice koja vodi aktivnost, baš vezano uz dramsku?*

Učenica 8: *Zato što je ona više onako...ona se prema nama ponaša više prijateljski, nije onako - sad je ona učiteljica, sad ona ne može s nama pričati, stroga je... Baš je onako, dobra, blaga je i uvijek uvažava naša mišljenja.*

Ispitivač: *Dobro. Učenice 7?*

Učenica 7: *Pa da, meni se isto sviđa to što nije stroga, nije sve strogo, nego se možemo opustiti i razgovarati.*

Učenica 6: *I šaliti se. Učiteljica je malo drugačija prema nama na dramskoj, nego na nastavi.*

Ispitivač: *A vi razumijete zašto to mora tako biti... Dobro. Postoji li možda nešto čime niste zadovoljne? Što biste promijenile?*

Učenica 5: *Ne. Ne baš.*

Ispitivač: *Biste li se voljele više puta tjedno baviti dramskom?*

Učenica 6 i Učenica 7: *Da.*

Učenica 5: *Da imamo vremena, možda i bi.*

Učenica 8: *Možda da je svaki tjedan, a ne svaki drugi.*

Učenica 7: *E, to bi bilo dobro.*

Ispitivač: *Što mislite, zašto je to tako? Zašto svaki drugi tjedan?*

Učenica 8: *Zato jer neki koji idu na dramsku imaju dodatnu iz matematike pa onda jedan sat moraju ići na dodatnu, a drugi na dramsku. Pa su onda podijeljeni, svaki tjedan jedno.*

Ispitivač: *Znači, preklapaju vam se rasporedi pa ne stignete?*

Učenica 5: *A i u ovo vrijeme ili tek na početku godine, nije baš toliko potrebno da se pripremamo za priredbe pa imamo...manje sati je potrebno.*

Učenica 6: *A i u 2. mjesecu je natjecanje iz hrvatskoga tako da mi onda umjesto dramske imamo dodatnu iz hrvatskoga, a kad je to gotovo, onda se već možemo pripremati za dramsku, za priredbu.*

Ispitivač: *Koliko priredbi, u prosjeku, imate godišnje?*

Učenica 7: *Dvije - tri, ovisi. Gdje mi baš nastupamo su dvije. Božićna i završna. A ima i još nekih malih, sitnih, ali to baš ne dobivamo uloge da bi čitali.*

Učenica 6: *To više ovi manji.*

Učenica 7: *Za Dane kruha ili tako.*

Ispitivač: *Mislite li da vam bavljenje tom aktivnošću pomaže i u ostatku života kada ste izvan škole?*

Sve: *Da.*

Ispitivač: *Na koji način?*

Učenica 8: *Pa npr. to nas potiče na, u daljnjem...npr. ako mi se želimo više naučiti, doma smo sve više kreativni, više čitamo, više nas nešto zanima vezano uz jezik, hrvatski i tako.*

Učenica 5: *I bolje ćemo se snaći u budućnosti.*

Ispitivač: *Da, smanjenje treme, nastup pred publikom. Pomaže li vam u tome?*

Sve: *Da.*

Ispitivač: *Spomenule ste da se bavite i kreativnim radom izvan škole. Jeste li članice neke udruge koja nije vezana uz školu?*

Sve: *Ne.*

Ispitivač: *Bile ste u izviđačima, ali sada više ne. Zbog nedostatka vremena ili?*

Sve: *Da.*

Ispitivač: *Biste li voljele da ima više kreativnih izvannastavnih aktivnosti u vašoj školi?*

Sve: *Pa da.*

Ispitivač: *Što biste vi uvele? Što vam se sviđa, a da tu nema?*

Učenica 5: *Ja volim plesati.*

Učenica 7: *To baš za kreativnost, baš za izrađivanje, nešto npr., za školu da ukrasimo i tako nešto.*

Ispitivač: *Jeste probale možda predložiti nekome, učiteljici?*

Učenica 6: *Pa i ne baš.*

Ispitivač: *Što mislite, što bi se dogodilo?*

Učenica 5: *Ne bi uspjelo.*

Učenica 7: *Ne bi, da.*

Ispitivač: *Zašto ne?*

Učenica 7: *Možda učiteljica ni ne odlučuje toliko o tome, nemaju ni one baš puno vremena sad za neku aktivnost.*

Učenica 6: *Većinom su zauzeti...za predmete koje predaju pa onda ne bi baš imali vremena.*

Učenica 8: *A i trebaju nekome pomoći, za taj sat, i baš za te predmete... A i ravnatelj, mislim, to sve treba nekamo smjestiti.*

Učenica 7: *I već je prenatrpan raspored pa onda ne bi ni stigli.*

Ispitivač: *Osim ovih aktivnosti vezanih uz školu, ne bavite se ničim. Dobro. Pohađate li neke manifestacije koje su vezane uz kreativnost? Koncerte, izložbe, predstave?*

Sve: *Da.*

Ispitivač: *Možete li navesti neke primjere?*

Učenica 8: *Špencirfest. Znači, tamo ima puno tih nekih štandova s onim nekim radovima, oni koje su sami izrađivali. Znači, ta baš udruga se time bavi..., razni koncerti. Ili dok su neki Dani grada i tako.*

Ispitivač: *Volite posjećivati takve izložbe?*

Sve: *Da.*

Učenica 5: *I postoji..., „Max sucht den Superstar“ se zove. I tu smo Učenica 8 i ja išle ove godine. Tu se pleše i pjeva.*

Ispitivač: *Možeš li još malo više ispričati o tome?*

Učenica 5: *Pa znači, došli smo tamo i otplesali smo. Natjecalo se 26 škola i onda se biralo tko je ta superzvijezda.*

Ispitivač: *Tu ste u školi vježbale plesati?*

Učenica 5: *Da.*

Ispitivač: *S kojom učiteljicom, iz dramske ili?*

Učenica 5: *S učiteljicom iz glazbenoga.*

Učenica 8: *I njemačkog.*

Ispitivač: *A-ha, povezano je više predmeta.*

Učenica 5 i Učenica 8: *Aha.*

Ispitivač (obraća se Učenici 6 i Učenici 7): *Imate li vi nešto za dodati?*

Učenica 7: *Pa ne baš.*

Učenica 6: *To je to.*

Ispitivač: *Jeste posjetile neku izložbu, koncert?*

Učenica 7: *Pa da.*

Učenica 6: *Da, kad su Dani grada Ivanca, onda znaju doći neki pjevači pa je na otvorenom koncert da se može doći gledati.*

Učenica 7: *Da i onda gledamo...*

Učenica 6: *I Dani čipke.*

Učenica 7: *...u Lepoglavi isto Dani grada. Onda su dolje neki vrtuljci i tako.*

Učenica 6: *I Jailhouse (festival u organizaciji Nezavisne udruge mladih Lepoglava).*

Ispitivač: *Spomenule ste da ste se prije neke bavile i bile u izviđačima, da ste se tamo bavile kreativnim radom. Zašto više niste?*

Učenica 5: *Nemamo vremena baš puno sad. Jer to svaku subotu trebamo ići na sastanke, a to je... ipak u subotu bi htjele provesti dan dan da ne moramo nikamo ići i to.*

Ispitivač: *Previše obaveza?*

Sve: *Da.*

Ispitivač (obraća se ostalim djevojkama): *Imate vi nešto možda?*

Učenica 5: *U subotu je centar izvrsnosti iz hrvatskoga i to se moram dići u šest.*

Ispitivač: *Što radiš u Centru izvrsnosti?*

Učenica 5: *Pa vježbamo zadatke unaprijed koji su za nastavu predviđeni i za natjecanje se spremamo.*

Ispitivač: *Vi, cure?*

Učenica 7: *Još je...ja imam utakmice iz nogometa tak da ne stignem to sve pratiti i hodati.*

Ispitivač: *Kad bi mogla, bi?*

Učenica 7: *Pa bih, išla bih. Ali sad ne stignem pošto su utakmice baš subotom tako da nemam vremena.*

Ispitivač: *Da, razumijem. Jeste li tu još uključene u neku grupu? Novinarsku? Bavi se netko od vas novinarstvom?*

Učenica 5: *I ne baš, to su većinom osmaši ili iz b razreda cure.*

Ispitivač: *Aha. Imate li podršku roditelja i prijatelja kada se bavite tom aktivnošću?*

Sve: *Da.*

Ispitivač: *Možete navesti neki primjer? Roditelji dolaze na vaše priredbe?*

Sve: *Da.*

Ispitivač: *Vježbate možda s njima?*

Učenica 5: *Pa i ne baš.*

Tena: *Ja recitiram pred mamom pa ju pitam kako recitiram.*

Učenica 6: *Da, i ja isto.*

Ispitivač: *Potiču li vas prijatelji da se uključite u neke grupe? Kako ste saznale za dramsku? Što vas je navelo da se uključite?*

Učenica 5: *Jer smo prije išle na recitatorsku gdje smo recitirale i pitale jel' ima nešto slično i onda smo išle na dramsku.*

Ispitivač: *O.K. Imate li namjeru i dalje se baviti time?*

Sve: *Da.*

Ispitivač: *Znači, i dramskom iduće godine?*

Sve: *Da.*

Ispitivač: *A nekim drugim kreativnim radom, ovo što doma izrađujete?*

Sve: *Pa da, aha.*

Ispitivač: *Želite vi možda još nešto podijeliti sa mnom? Nešto što ste izradile...*

Učenica 5: *Kao cijeli razred izradili smo jednog velikog soba. Bio je bijeli i svi smo se uključili, svi smo to radili i onda smo uspjeli.*

Učenica 6: *I na Božićnoj priredbi smo onda stavili tog soba.*

Ispitivač: *Aha, to je bilo zbog Božićne priredbe. Još nešto? Potičete li vi vaše vršnjake i prijatelje iz razreda da se bave nečim takvim?*

Sve: *Da.*

Učenica 8: *Mene je sestrična, kako bi rekla, „zarazila“ s tim jer je ona isto tako kreativna pa je na mene prešlo.*

Učenica 7: *I mene isto.*

Ispitivač: *Onda bi to bilo to. Pa ako vi imate kakvo pitanje za mene ili ako ste se sjetile još nečega vezano uz tu izvannastavnu aktivnost?*

Učenica 5: *I ne baš.*

Ispitivač: *Kako je bilo na završnoj priredbi?*

Učenica 6: *Dobro je prošlo, samo nismo se baš dugo pripremali jer učiteljice nije bilo pa smo morali sami većinom to pripremiti.*

Ispitivač: *Ali dobro je prošlo? Dobile ste pljesak na kraju tako da... Postoji li još... Nema više izrade... Ručni rad? Nekada je postojala grupa koja se bavila ručnim radom, izrađivali smo svakakve viseće stalke za cvijeće, pisanice i takve stvari... Ima li još...?*

Učenica 8: *Pa ima u našoj školi grupi gdje izrađuju čipku, znači, lepoglavsku čipku, onda...to smo prije još...ta ekološka grupa je, prije smo u vrtiću izrađivali nešto od vune, slame, košare, nešto takvo tako da uvijek se nađe nešto.*

Učenica 5: *Onda smo od onih...od papira, tulaca...uzeli smo i radili zečiče.*

Učenica 6: *I u školi smo uz pomoć učitelja iz likovnog...smo izradili kao neku obitelj od tetrapaka.*

Učenica 7: *U velikoj veličini baš.*

Učenica 8: *Za Dan planeta Zemlje.*

Ispitivač: *To ste se sami dosjetili?*

Tena: *Učitelj.*

Učenica 7: *I za Božić isto izrađujemo neke ukrase i onda ih, znači, za Božić...hm...to većinom 5. razredi i onda ih objesimo na jedan bor u Lepoglavi, te sve ukrase i onda lijepo izgleda.*

Ispitivač: *Vidjela sam da postoje mjesta gdje su objavljeni i više neki radovi na panoima...*

Učenica 6: *...i u Crkvi. Dok je Uskrs, onda znaju, npr., biti neke pisanice iz naše škole ili iz vrtića. I tako to kao u školi izloženo...tako da ima i tu po školi...svugdje.*

Ispitivač: *Kad izrađujete te stvari? Za Dan planeta Zemlje ste na satu likovnog, a pisanice i soba...?*

Učenica 7: *Za Božić.*

Učenica 5: *I za Dane čipke smo prije ukrašavali...kredama smo crtali strelice da pokazuju ljudima koji bi došli u Lepoglavu gdje se nalazi čipka. I to smo ukrašavali različitim kredama u boji.*

Učenica 8: *Ali je onda kiša počela.*

Učenica 5: *I sve se izbrisalo. Smijeh.*

Ispitivač: *Znači, rekle bi da se volite baviti takvim kreativnim aktivnostima i htjele bi da je toga više, ali škola, nažalost, nema mogućnosti za to, a i vi nemate vremena?*

Sve: *Da...*

Ispitivač: *Ništa, cure, to bi bilo to, puno vam hvala na razgovoru i oprostite što sam vas gnjavila.*

Sve: *Smijeh. Ništa.*

3.3. Interpretacija rezultata

Iz odgovora dobivenih u intervjuu zaključuje se kako djevojke definiraju kreativnost slično onome što je moguće pronaći u suvremenoj literaturi o kreativnosti. I one su taj pojam definirale kao stvaranje nečeg jedinstvenog (unikatnog), originalnog, korisnog, dolaženje do novih ideja vlastitim razmišljanjem koje se onda koriste u različite svrhe, a u konkretnom smislu – izrađivanje kreativnih predmeta, radova. Upravo zbog ove konkretizirane ideje o kreativnosti, tj. jer se i same bave izradom predmeta koje mogu okarakterizirati kao jedinstvene, originalne i korisne, djevojke sebe smatraju kreativnim osobama. Svoju kreativnost pokazuju na različite načine – od uređivanja životnog prostora po vlastitom ukusu ukrasima koje su same izradile, rješavanja školskih obaveza i izrade radova na umjetnički usmjerenim predmetima pa do prepravljivanja stare odjeće koju, tako osvježenu i prenamjenjenu, opet koriste. Učenice doživljavaju sebe kreativnijima od svojih vršnjaka jer se, prema vlastitoj procjeni, više bave kreativnim aktivnostima, dok kod vršnjaka primjećuju sklonost drugačijem načinu provođenja slobodnog vremena – uz računalo i mobitel, tj. na internetu. Također, učenice provode više vremena u prirodi, u igri i osmišljavanju novih ideja te postižu bolje rezultate od svojih vršnjaka za koje smatraju da su manje kreativni u umjetničkom bloku predmeta ili u zadacima koji zahtjevaju kreativnije razmišljanje i rješenje u redovnoj nastavi.

U redovnoj nastavi svoju kreativnost uspijevaju pokazati u zadacima koji dopuštaju više kreativne slobode, npr. samostalno rješavanje zadataka iz matematike, pisanje sastavaka iz hrvatskog jezika, izrada plakata neovisno o kojem je predmetu riječ te na likovnoj kulturi bilo da je riječ o crtanju ili modeliranju. No, sve se djevojke slažu kako kreativnost nije dovoljno zastupljena u redovnoj nastavi. Kao razloge navode nezainteresiranost učenika ili njihovo shvaćanje kako im biti kreativan nije potrebno, pritisak vremena, ustaljeni frontalni način poučavanja i zahtjev za učenjem napamet te bi voljele da se više poučavanja odvija putem terenske nastave. Usprkos tome, generalno smatraju kako nastavnici potiču kreativni rad u nastavi koliko je moguće te to potkrepljuju primjerima hrvatskog jezika i likovne kulture. Na hrvatskom jeziku često pišu sastavke što

doprinosi kreativnijem načinu pismenog izražavanja, a nastavnik likovne kulture usmeno ih potiče da osmišljavaju vlastita, originalna rješenja za izradu rada na zadanu temu.

Djevojke koje su sudjelovale u intervjuu, između ostalih grupa, članice su i dramske grupe. Kao razloge uključivanja u dramsku navele su kako vole glumiti, izvoditi predstave javno te da uživaju u osmišljavanju izvedbi. Dramska grupa im omogućava da budu ono što jesu, da se zabave, šale, nauče nešto novo, sudjeluju u timskome radu i da se opuste na kraju napornog tjedna. Pri tome im se najviše sviđa sam kraj aktivnosti, točnije, pohvala za trud koji su uložile u aktivnost. Djevojke su zadovoljne načinom na koji voditeljica vodi aktivnost jer imaju mogućnost dati svoje prijedloge i njihove se ideje uvažavaju. Također, navode kako na dramskoj voditeljica aktivnosti nije tako službena i stroga kao što je kada im predaje u redovnoj nastavi, atmosfera i razgovor su opušteniji te ima smijeha i šale, što im se posebno sviđa. Uglavnom su zadovoljne cjelokupnom aktivnošću, no voljele bi da mogu uvijek pronaći neki njima zanimljiv tekst (igrokaz) te, u slučaju da ga ne pronađu, da se same mogu okušati u pisanju jednog.

Slaužu se kako im rad u dramskoj grupi pomaže i u ostatku života. Kroz dramsku su naučile kako pobijediti tremu, strah i sramežljivost u komuniciranju s vršnjacima i odraslim osobama te u zadacima redovne nastave (npr. prezentiranje). Nadalje, potiče ih da više uče o onome što ih zanima, da budu kreativnije te da im se lakše snaći u budućnosti. Osim što se bave ovom kreativnom izvannastavnim aktivnošću, sve se bave ili su se bavile nekom drugom izvannastavnim aktivnošću koja zahtjeva određenu razinu iskazivanja kreativnosti (npr. ekološka ili novinarska grupa) te kreativnim radom nevezanim uz školu (npr. kao dio programa rada izviđačke grupe). Kao razlog odustajanja od češćeg bavljenja kreativnim izvannastavnim aktivnostima navode nedostatak vremena zbog obaveza koje proizlaze iz redovne nastave. Voljele bi da imaju više vremena u rasporedu, ali i širu lepezu izbora kreativnih izvannastavnih aktivnosti. Kažu kako shvaćaju da škola nema financijske mogućnosti za ostvarivanje svih želja i ideja, da su nastavnici prezauzeti, ali s druge strane, da se one aktivnosti koje bi se usprkos tome mogle održavati, ne održavaju zbog nedovoljne motiviranosti nastavnika i oglašivanja na njihove prijedloge. Djevojke zbog toga, uz sve već navedeno, i u svoje slobodno vrijeme razvijaju svoju kreativnost sudjelujući i pohađajući umjetničke manifestacije – koncerte, priredbe, izložbe te za to

imaju podršku svoje okoline, roditelja i prijatelja. Usprkos problemima poput nedostatka vremena, i iduće se godine namjeravaju baviti glumom u dramskoj grupi. Nijedna od njih ne iskazuje želju za upisivanjem srednje škole umjetničkog smjera, no namjeravaju se kreativnim radom i dalje baviti u svoje slobodno vrijeme.

Iz ove je interpretacije rezultata moguće zaključiti kako postoji potreba za pridavanjem veće pozornosti kreativnosti u školi općenito, a posebno mogućnostima koje bi otvorio detaljniji uvid i istraživanje potencijala izvannastavnih aktivnosti vezanih uz umjetničko područje.

4. Zaključak

Konkretnije rasprave i istraživanja područja kreativnosti odvijaju se tek od druge polovice 20. stoljeća. Zbog složenosti pojave javljaju se teškoće pri određivanju ovog pojma. Postoji mnoštvo definicija koje se manje ili više razlikuju te se one „većinom odnose na opisno prikazivanje stvaralačkog procesa“ (Previšić, 1987, 56). Iščitavanjem literature moguće je zaključiti kako postoje dodirne točke u postojećim definicijama kreativnosti. Tako se većina tih autora slaže da je to stvaranje nečega što se karakterizira kao novo, originalno, vrijedno i korisno, što upravo i čini danas najrašireniju i najprihvaćeniju definiciju kreativnosti. Iako kreativnost predstavlja potencijal koji se krije u svakome, potrebno ga je uvježbavati i razvijati. „Važnost poticanja kreativnog mišljenja jedno je od ključnih obilježja suvremene nastave u svijetu i u nas. Na kreativnost se gleda kao na sposobnost koja tradicionalnu i reproduktivnom znanju usmjerenu nastavu, mijenja u humanističku, stvaralačku i otvorenu“ (Koludrović, Reić Ercegović, 2010). Također, „kreativnost snažno potiče kvalitetu nastave i čini je neusporedivo učinkovitijom od uobičajene nastave koja pati od dosade i da bi se uopće odvijala mora se zasnivati na strahu i raznim vrstama pritiska“ (Bognar, L., 2012).

Škola je zbog svoje odgojno-obrazovne uloge i više nego prikladno mjesto za razvoj i poticanje kreativnosti, ali se zbog organizacije, strukture i uvjeta u kojima se odvija redovna nastava, kreativnosti i umjetničkom području ne posvećuje dovoljno pozornosti, što se potvrdilo i u empirijskom dijelu ovog rada. Ono što im redovna nastava ne može pružiti, učenici traže u izvannastavnim aktivnostima. Za razliku od redovne nastave, te su aktivnosti oslobođene formalnih zahtjeva, stereotipnih načina rada i stroge komunikacije između učitelja i učenika te im pružaju više mogućnosti da iskoriste i pokažu svoj potencijal. Učitelji, kao voditelji aktivnosti, jednako su važan subjekt u provedbi izvannastavnih aktivnosti, a događa se da izvannastavne aktivnosti provode učitelji koji nisu dovoljno motivirani, oni koji samo popunjavaju satnicu ili oni koji nemaju dovoljno razvijene potrebne vještine i sposobnosti za to, što se potvrdilo i u istraživanju, iako su učenice to s oprezom izrekle. Vođenjem i sudjelovanjem u kreativnim izvannastavnim aktivnostima i nastavnikova kreativnost dolazi do izražaja te se dalje razvija. Razvoj

njihove kreativnosti moguće je i ostvarivati kroz cjeloživotno učenje i usavršavanje. U tom smislu, zadaća je školskog pedagoga nastavnicima ukazati na postojeće mogućnosti usavršavanja, zadaća nastavnika da ih iskoriste, a nadležnih tijela povećavanje mogućnosti usavršavanja u području kreativnosti u redovnoj nastavi te u vođenju kreativnih izvannastavnih aktivnosti. Matijević (2009) navodi kako kreativni nastavnici za svaki susret s učenicima pripreme nove scenarije i materijale, koriste znanstvenopopularne i umjetničke tekstove za kreativne aktivnosti učenika (umjesto udžbenika), kontinuirano uče, sudjeluju na stručnim susretima vlastitim projektima i radovima, sudjeluju i provode akcijska istraživanja, smišljaju nove ideje, a tuđe mijenjaju i obogaćuju, znatiželjni su, pregledavaju i prate suvremenu literaturu, prilagođavaju metode konkretnim učenicima, surađuju s drugim nastavnicima u kreiranju pozitivnog školskog ozračja te su skloni aktivnim oblicima učenja i poučavanja (npr. radionice, istraživačka i projektna nastava).

Učenice, sudionice istraživanja, i same su prepoznale važnost bavljenja kreativnom izvannastavnom aktivnošću te utjecaj na ostatak njihova života. Iz tog se razloga uključuju baš u aktivnosti u kojima na vidjelo može izaći njihova kreativnost dok se bave onime što iz zanima. Redovna nastava ne može zadovoljiti njihove potrebe niti osigurati holistički razvoj njihove osobnosti pa to moraju potražiti izvan nje. Uključile su se u dramsku grupu baš zbog nemogućnosti da vještine i kompetencije koje tamo stječu, nauče kroz ustaljene tradicionalne metode i oblike rada redovne nastavne. To, uz ideje i znanje o samoj kreativnosti, pokazuje da su učenice, sudionice intervjuja, svjesno odabrale dramsku grupu kao mjesto i vrijeme u kojem mogu aktivno raditi na razvoju kreativnosti. Iskazana želja da se kreativnim aktivnostima bave i u budućnosti, pokazuje svijest o važnosti kontinuiranog rada na sebi kako bi zadovoljile potrebe kreativnog dijela vlastite ličnosti. Znanje i vještine koje steknu u aktivnostima dramske grupe povezuju sa znanjima iz drugih umjetničkih i odgojno-obrazovnih područja i predmeta, što pridonosi njihovome cjelovitom razvoju.

5. Literatura

Arar, Lj., Rački, Ž. (2003) Priroda kreativnosti. *Psihologijske teme* 12, str. 3-22.

Batey, M., Furnham, A. (2006) Creativity, intelligence and personality: a critical review of the scattered literature. *Genetic, Social and General Psychology Monographs*, 132 (4), str. 355-429.

Bognar, B. (2010) *Škola koja razvija kreativnost*.

Dostupno na: <http://kreativnost.pedagogija.net/mod/resource/view.php?id=4> (20.4.2016.)

Bognar, L. (2012) Kreativnost u nastavi. *Napredak*, 153 (1), 9-20.

Creativity, The Great Soviet Encyclopedia, treće izdanje (1970-1979).

Dostupno na: <http://encyclopedia2.thefreedictionary.com/creativity> (18.4.2016.)

Cindrić, M., Miljković, D., Strugar, V. (2010) *Didaktika i kurikulum*. Zagreb: IEP-D2.

Dragović, S., Balić, D. (2013) Drama Pedagogy – a Way of Learning through Experience and by Doing: An Example of Good Practice: Youth Theatre Studio of the Croatian National Theatre in Varaždin. *Croatian Journal of Education*, 15 (1), str. 191-209.

Dostupno na: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=147502 (15.6.2016.)

Duran, M. (2009) Stvaralaštvo u spontanjoj kulturi djece i mladih. *Suvremena psihologija*, 12 (1), str. 175-189.

Erikson, E. H. (1976) *Omladina, kriza, identifikacija*. Titograd: Pobjeda.

Fudurić, B. (2012) Mogućnosti rada u izvannastavnoj aktivnosti. *Napredak*, 153 (1), str. 107-116.

Gruden, Z. (1997) Pravi self – preduvjet stvaralaštva. U: *Stvaralaštvo u školi*, Pavlinović-Pivac, M., (ur.). Zagreb: OŠ Matije Gupca.

Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža.

Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=33832> (18.4.2016.)

Janković, V. (1973) *Slobodno vrijeme u suvremenoj pedagoškoj teoriji i praksi*. Zagreb: PKZ.

Jurčić, M. (2008) Učiteljevo zadovoljstvo temeljnim čimbenicima izvannastavnih aktivnosti. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 2 (20), str. 9-26.

- Kersting, K (2003) What exactly is creativity? *Monitor Staff*, 34 (10), str. 40.
Dostupno na: <http://www.apa.org/monitor/nov03/creativity.aspx> (19.4.2016.)
- Koludrović, M., Reić Ercegović, I. (2010) Poticanje učenika na kreativno mišljenje u nastavi. *Odgojne znanosti*, 12 (2), str. 427-439.
- Ljubotina, D., Juničić, N., Vlahović-Štetić, V. (2015) Struktura i prediktori samoprocjene kreativnosti kod srednjoškolaca. *Psihologijske teme*, 24 (3), str. 369-399.
- Martinčević, J. (2010) Provođenje slobodnog vremena i uključenost učenika u izvannastavne aktivnosti škole. *Život i škola*, 24 (2), str. 19-34.
- Martinić, T. (1977) *Slobodno vrijeme i suvremeno društvo*. Zagreb: Informator.
- Matijević, M. (2009) Od reproduktivnog prema kreativnom učitelju. U: *Poticanje stvaralaštva u odgoju i obrazovanju, Knjiga radova – Priručnik za sadašnje i buduće učiteljice i učitelje*, Munk K. (ur.). Zagreb: Profil International
- Mlinarević, V., Brust, M. (2009) Kvaliteta provedbe školskih izvannastavnih aktivnosti. U: *U službi darovitih, zbornik, I. međunarodna konferencija o radu s darovima*, Vida, J., Varju Potrebić, T. (ur.), str. 29-32.
- Mlinarević, V., Brust Nemet, M (2010) *Uloge učitelja u oblikovanju i provedbi izvannastavnih aktivnosti*.
Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/505858.MLINAREVIC-BRUST_NEMET-konf-10.pdf (5.5.2016.)
- Mlinarević, V., Gajer, V. (2008) *Slobodno vrijeme mladih - prostor kreativnog djelovanja*.
Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/505378.Slobodno_vrijeme_mladih.pdf (3.5.2016.)
- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* (2011), Zagreb, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
Dostupno na: http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf (9.5.2016.)
- Nastavni plan i program za osnovnu školu* (2006), Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Zagreb, Gipa.
Dostupno na: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2197> (9.5.2016.)
- Petrović-Sočo, B. (2013) Simbolička igra djece rane dobi. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 16 (1), str. 235-251.
- Piaget, J., Inhelder, B. E. (1988) *Intelektualni razvoj deteta: izabrani radovi*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama (NN, br. 118/09., 82/12. i 32/13.), Klasifikacija znanstvenih i umjetničkih područja i polja. Republika Hrvatska, Državni zavod za statistiku.

Previšić, V. (1987) *Izvanastavne aktivnosti i stvaralaštvo*. Zagreb: Školske novine.

Previšić, V. (2006) Kreativni učitelj- kreativan učenik. U: *Sedmi dani Mate Demarina – Prema suvremenoj školi*, Šagud M., (ur.). Petrinja, Visoka učiteljska škola.

Rosandić, D. (1997) Stvaralaštvo u pedagoško-metodičkom obzorju. U: *Stvaralaštvo u školi, zbornik radova*, Pavlinović-Pivac, M. (ur.). Zagreb, OŠ Matije Gupca.

Sekulić-Majurec, A. (1997) Poticanje stvaralačkog mišljenja u školi. U: *Stvaralaštvo u školi, zbornik radova*, Pavlinović-Pivac, M. (ur.). Zagreb, OŠ Matije Gupca.

Somolanji, I., Bognar, L. (2008) Kreativnost u osnovnoškolskim uvjetima. *Život i škola* 19. Dostupno na: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=37920 (5.5.2016.)

Sternberg, R. J. (2005) *Kognitivna psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Stevanović, M. (1997) *Edukacija za stvaralaštvo*. Varaždinske toplice: Tonimir.

Supek, R. (1987) *Dijete i kreativnost*. Zagreb: Globus.

Sunko, E. (2008) Pedagoške vrijednosti poznavanja stilova učenja, ključne kompetencije učitelja i odgajatelja. *Školski vjesnik* 57 (3-4), str. 297-310.

Šagud, M. (2002) *Odgajatelj u dječjoj igri*. Zagreb: Školske novine.

Šiljković, Rajić, Bertić (2007) Izvanastavne i izvanškolske aktivnosti. *Odgojne znanosti*, 9 (2), str. 113-145.

Taylor, I. A., Gantz, B. S. (1969) *A transactional approach to creativity and its implications for education*. Washington, American Association for the Advancement of Science.

Valjan Vukić, V. (2013) Slobodno vrijeme kao „prostor“ razvijanja vrijednosti u učenika. *Magistra Iadertina*, 8 (1), str. 59-73.

Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/122641?lang=en> (3.5.2016.)

Vidulin-Orbanić, S. (2008) Fenomen slobodnog vremena u modernom društvu. *Metodički obzori*, 3 (2), str. 19-33.

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. Zagreb. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

Dostupno na: <http://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli>(13.5.2016.)

6. Prilozi

Prilog 1 Predložak pitanja za intervju

1. Što je za tebe kreativnost?
2. Smatraš li se kreativnom osobom?
3. Na koji način pokazuješ svoju kreativnost? (izgled, uređenje životnog prostora, stvari koje posjeduju...)
4. Smatraš li se kreativnijim/om od svojih vršnjaka koji se ne bave kreativnim radom? Po čemu to zaključuješ?
5. Uspijevaš li pokazati/koristiti svoju kreativnost u redovnoj nastavi? Na koji način?
6. Smatraš li da je kreativnost dovoljno zastupljena u redovnoj nastavi? Ako da, možeš li navesti neke primjere? Ako ne, što misliš zašto? Kako bi ti to promijenio/la?
7. Potiču li nastavnici kreativni rad u nastavi? Na koji način?
8. Kojom se kreativnom izvannastavnom aktivnošću baviš?
9. Zašto si baš to odabrao/la?
10. Što ti se pri toj aktivnosti najviše sviđa?
11. Koliko vremena tjedno provedeš baveći se tom aktivnošću? Baviš li se njome samo kada si u školi ili i u slobodno vrijeme?
12. Možeš li opisati kako to izgleda (npr. u jednom terminu te aktivnosti)?
13. Jesi li zadovoljan/na načinom na koji voditelj vodi aktivnost? Što ti se pri tome najviše sviđa? Što ti se ne sviđa/što bi promijenio/la?
14. Smatraš li da bavljenje tom aktivnošću utječe na tvoju kreativnost i život izvan škole? Kako?
15. Baviš li se kreativnim radom i kada nisi u školi? Čime?
16. Jesi li član neke druge udruge izvan škole? Ako da, koje? Zašto?
17. Pohadaš li manifestacije vezane uz ono čime se baviš ili neko drugo umjetničko područje? (izložbe, predstave, koncerti...)
18. Jesi li se i u prošlosti bavio/la nekom kreativnom aktivnošću? Zašto time?
19. Imaš li podršku svojih roditelja i prijatelja za bavljenje tom aktivnošću?
20. Imaš li namjeru i u budućnosti se baviti tom ili nekom drugom kreativnom aktivnošću? (srednja škola, amaterski...)

Prilog 2 Obrazac za suglasnost učenika za sudjelovanje u istraživanju

SUGLASNOST

Ja, Mirela Tvarog, studentica pedagogije Filozofskog fakulteta u Zagrebu, molim te suglasnost za sudjelovanje u istraživanju za potrebe diplomskog rada na temu "Razvoj kreativnosti kroz izvannastvane aktivnosti učenika".

Ja,

_____.

(prezime i ime, razred)

svojim potpisom izražavam pristanak za sudjelovanje u intervjuu i potvrđujem da sam informiran/a da je moje sudjelovanje u istraživanju dobrovoljno, da imam pravo odustati u bilo kojem trenutku, da je istraživačica obvezna pridržavati se Etičkog kodeksa i da je dužna zaštititi tajnost podataka.

_____.

(potpis)

U Lepoglavi, _____.

Prilog 3 Obrazac za suglasnost roditelja za sudjelovanje njihove djece u istraživanju

Poštovani roditelju,

za potrebe diplomskog rada ja, Mirela Tvarog, studentica pedagogije Filozofskog fakulteta u Zagrebu, provela bi istraživanje na temu "Razvoj kreativnosti kroz izvannastavne aktivnosti učenika". Cilj je ovog istraživanja saznati kako uključenost u izvannastavne aktivnosti kulturno-umjetničkog karaktera utječu na razvoj kreativnosti kod učenika.

Sukladno Etičkom kodeksu istraživanja s djecom, prije istraživanja željela sam Vas zamoliti za suglasnost i obavijestiti o karakteru istraživanja. Istraživanje bi provela kroz kratak intervju, a dobiveni odgovori bit će povjerljivi i čuvani te korišteni samo za potrebe ovog diplomskog rada.

Također, Vašem bi djetetu pobliže objasnila svrhu istraživanja, odgovorila na njihova pitanja, te ih zamolila i za njihov pristanak za sudjelovanje.

Ukoliko imate ikakva pitanja možete me kontaktirati na broj mobitela: 098 165 6025; ili na e-mail adresu: mirelatvarog@gmail.com.

SUGLASNOST

Svojim potpisom izražavam suglasnost da moje dijete _____
(ime i prezime, razred)

sudjeluje u intervjuu, uz pridržavanje Etičkog kodeksa i zaštitu tajnosti podataka.

(potpis)

U Lepoglavi, _____.